

Nr 143.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning om skatt å elektrisk kraft (elskatteförordning), m. m.; given Stockholms slott den 16 mars 1951.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att *dels* antaga härvid fogat förslag till förordning om skatt å elektrisk kraft (elskatteförordning), *dels ock* bifalla det förslag i övrigt, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF.

Per Edvin Sköld.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I anslutning till att en redogörelse lämnas för det ekonomiska läget föreslås i propositionen — i syfte att genom en ökning av statsinkomsterna finansiera ofrånkomliga statliga utgiftsbehov — att en särskild skatt å elektrisk kraft (elskatt) skall uttagas av förbrukare av sådan kraft.

Elskatten föreslås skola utgå med 10 procent av erlagda kraftavgifter, såvitt avser högspänd kraft som huvudsakligen förbrukas inom storindustrin och för järnvägsdrift, samt med 1 öre för kilowattimme, såvitt avser lågspänd kraft för andra ändamål. Sistnämnda skattesats svarar mot omkring 10 procent av det genomsnittliga priset å lågspänd kraft. Elskatten skall enligt förslaget inlevereras till statsverket av kraftdistributörerna. Skatteintäkterna uppskattas till — vid oförändrade eltaxor — 65 å 70 miljoner kronor för år.

Beskattningen, som av tekniska skäl bör komma i tillämpning ett tiotal dagar före ett månadsskifte, föreslås skola träda i kraft den 20 juni 1951.

F ö r s l a g

till

förordning om skatt å elektrisk kraft (elskatteförordning).

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

För elektrisk kraft, som framställes inom riket av producent, vilken an-
tingen förfogar över en installerad generatoreffekt av sammanlagt minst
100 kilowatt eller distribuerar kraften över distributionsnät med anslut-
ning till minst 10 förbrukare eller erhåller tillskottskraft från annan pro-
ducent, ävensom för elektrisk kraft, som överföres hit till riket från annat
land, skall förbrukaren till staten erlægga särskild skatt (*elskatt*) i enlig-
het med bestämmelserna i denna förordning.

Elskatt skall icke utgå för elektrisk kraft som

- a) framställes och förbrukas inom Gotlands län,
- b) nyttiggöres inom rörelse för produktion eller distribution av elektrisk
kraft,
- c) bortgår till följd av förluster vid produktion, överföring, transforme-
ring eller omformning hos producent eller yrkesmässig distributör,
- d) till lägre effekt än 100 kilowatt av producent eller yrkesmässig distri-
butör levereras utan avgift till någon, som ej står i intressegemenskap med
producenten eller distributören, eller
- e) framställes och förbrukas å fartyg eller annat transportmedel.

Vid tillämpningen av denna förordning skall den för vilkens räkning
elektrisk kraft införes till riket ävensom den som utan att erlægga avgift
därför emottager elektrisk kraft, för vilken elskatt skall utgå, anses såsom
producent av kraften.

2 §.

Kontrollen över skattens behöriga utgörande utövas av kontrollstyrelsen.

3 §.

Elskatt utgår för lågspänd kraft, som uppmättes, med 1 öre för kilowatt-
timme och för annan lågspänd kraft ävensom för högspänd kraft med tio
procent av kraftens beskattningsvärde. Med lågspänd kraft förstås elektrisk
kraft med leveransspänning understigande 450 volt och med högspänd kraft
annan elektrisk kraft.

Beskattningsvärde som i första stycket sägs är lika med summan av de av-
gifter, som förbrukaren har att erlægga för den elektriska kraften. I den
mån producent eller yrkesmässig distributör själv förbrukar kraften, är be-
skattningsvärdet lika med summan av de avgifter, som skulle hava utgått,

därest kraften försålts för likartad användning som hos producenten eller distributören.

Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, kontrollstyrelsen äger medgiva de avvikelser från bestämmelserna angående skattens bestämmande, som med hänsyn till särskilda omständigheter må finnas påkallade.

4 §.

Skattskyldigheten inträder, då den elektriska kraften yrkesmässigt distribueras till förbrukare eller icke yrkesmässig distributör (*skattepliktig distribution*) eller då den av producent eller yrkesmässig distributör nyttjas i egen rörelse (*skattepliktig egenförbrukning*).

Vid skattepliktig distribution skall skatten av förbrukaren erläggas till den som yrkesmässigt distribuerat kraften till honom, i förekommande fall genom icke yrkesmässig distributör. Har producenten distribuerat kraften till förbrukaren, är producenten med avseende å distributionen av sådan kraft att anse såsom yrkesmässig distributör.

Yrkesmässig distributör åligger att såsom *skatteredovisande distributör* debitera och till statsverket inleverera elskatt. Har skattskyldig eller icke yrkesmässig distributör ej erlagt elskatt som debiterats den skattskyldige, skall den skatteredovisande distributören till statsverket likväl inleverera ett däremot svarande belopp, såvida icke annat följer av vad i 10 § sista stycket samt 11 § stadgas.

Vid skattepliktig egenförbrukning skall förbrukaren inleverera skatten till statsverket.

5 §.

Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, kontrollstyrelsen äger, då synnerliga skäl därtill äro, medgiva befrielse från eller återbäring av skatt.

6 §.

Den som ämnar bedriva produktion eller yrkesmässig distribution av elektrisk kraft, för vilken elskatt skall utgå, skall före rörelsens upptagande göra skriftlig anmälan därom till kontrollstyrelsen, med angivande av företagets namn och postadress. Vid produktionsanmälan skola härjämte angivas belägenheten av och den installerade generatoreffekten för varje kraftverk, som skall nyttjas i rörelsen. Skall elektrisk kraft inköpas, skall upp-givas det eller de företag varifrån inköpen skola ske.

Skatteredovisande distributör skall i anmälan lämna uppgift angående de perioder under året, beträffande vilka debitering av kraftavgifter verkställes (*debiteringsperioder*), ävensom angående de tidpunkter då sådana debiteringar i allmänhet äro slutförda.

Tillämpas olika debiteringsperioder för skilda konsumentgrupper, skola uppgifter i nu ifrågavarande hänseenden lämnas om varje konsumentgrupp.

Inträder ändring i förhållande, varom uppgift lämnats i anmälan, skall kontrollstyrelsen inom åtta dagar underrättas därom.

7 §.

För kontrollen över elskattens behöriga utgörande äger kontrollstyrelsen anlita biträde av särskilda kontrolltjänstemän.

8 §.

Skatteredovisande distributör är pliktig att ordna sin bokföring och statistik på sådant sätt, att den enligt kontrollstyrelsens beprövande möjliggör kontroll *dels* över inköpt och försåld samt eljest mottagen och levererad elektrisk energi samt över den elektriska energi, som inom rörelsen producerats, förbrukats och bortgått såsom överföringsförlust m. m., *dels ock* över debiterade och erlagda kraftavgifter. Vid anfordran skall distributören tillhandahålla kontrollstyrelsen eller kontrolltjänsteman sina handelsböcker och tillhörande handlingar samt statistiska uppgifter. Där kontrollstyrelsen så påfordrar skall distributör föranstalta om att anordning för uppmätning av elektrisk kraft med avseende på energi och effekt inrättas.

För producent som framställer elektrisk kraft, för vilken elskatt skall utgå, uteslutande för skattepliktig egenförbrukning skall vad i första stycket stadgats i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

9 §.

Annan producent eller distributör av elektrisk kraft än som i 8 § avses är skyldig att på anfordran lämna sådana uppgifter om sin rörelse, som kontrollstyrelsen finner påkallade för skattekontrollen ävensom ordna sin bokföring på sätt styrelsen finner erforderligt för kontrollens utövande.

10 §.

Skatteredovisande distributör ävensom producent med skattepliktig egenförbrukning skall till kontrollstyrelsen avlämna på tro och heder uppräta de deklARATIONER angående leveranser och egenförbrukning av elektrisk kraft, för vilken elskatt skall utgå. Deklaration skall avse viss debiteringsperiod eller annan redovisningsperiod. Närmare föreskrifter angående deklARATIONER och redovisningsperioder meddelas av Kungl. Maj:t.

På särskild prövning av kontrollstyrelsen ankommer, huruvida och i vad mån skatt, som enligt av skatteredovisande distributör avgiven deklARATION skolat utgå, må nedsättas på grund av bristande betalning från förbrukare av elektrisk kraft eller icke yrkesmässig distributör. Nedsättning må icke medgivas, där den skatteredovisande distributören icke vidtagit sådana åtgärder för elskattens utfående, som skäligen bort komma i fråga vid uraktlåtenhet att betala kraftavgiften.

11 §.

Underlåter deklARATIONSSKYLDIG att avlämna föreskriven deklARATION eller befinnes deklARATIONEN oriktig, äger kontrollstyrelsen fastställa den skatt, som rätteligen skall utgå.

12 §.

Skatteredovisande distributör ävensom producent med skattepliktig egenförbrukning skall samtidigt med avlämnande av deklaration erlägga enligt deklARATIONEN upplupen skatt genom insättning å kontrollstyrelsens postgirokonton.

I fall som avses i 11 § ankommer det på kontrollstyrelsen att bestämma tid, inom vilken skatten skall erläggas.

13 §.

Försummar skatteredovisande distributör eller producent med skattepliktig egenförbrukning att inleverera elskatt enligt denna förordning, må skatten på framställning av kontrollstyrelsen omedelbart utmätas.

Vad i första stycket stadgas skall äga motsvarande tillämpning, där förbrukare eller icke yrkesmässig distributör underlåter att erlägga elskatt enligt denna förordning.

14 §.

Underlåter den som bedriver produktion eller yrkesmässig distribution av elektrisk kraft, för vilken elskatt skall utgå, att om verksamheten göra föreskriven anmälan, straffes med dagsböter, ej under tjuugu.

Underlåter någon i andra fall än som i 13 § eller ovan i första stycket avses att fullgöra åtgärd, som åligger honom enligt denna förordning eller med stöd av densamma meddelade föreskrifter, straffes med böter, högst trehundra kronor.

15 §.

Kontrollstyrelsen må vid vite förelägga producent eller yrkesmässig distributör av elektrisk kraft att fullgöra åtgärd som åligger honom enligt denna förordning eller med stöd av densamma meddelade föreskrifter, dock att föreläggande icke må avse erläggande eller inleverans till statsverket av elskatt.

16 §.

Om ansvar i vissa fall för den, som i deklaration lämnat oriktig uppgift, stadgas i skattestrafflagen.

Har någon i annat fall än i första stycket avses uppsåtligen eller av grov oaktsamhet i deklaration lämnat oriktig uppgift, ägnad att leda till inleverans av för låg skatt, straffes med dagsböter eller fängelse i högst sex månader.

17 §.

Den som har eller haft att taga befattning med kontroll enligt denna förordning må ej i vidare mån än hans tjänsteutövning fordrar yppa affärsförhållande, varom han därvid erhållit kännedom. Tjänsteman, som häremot bryter, vare underkastad ansvar såsom för tjänstefel. Gör annan än tjänsteman sig skyldig till förseelse, som nu sagts, straffes med dagsböter.

18 §.

Polismyndighet åligger att på begäran tillhandagå kontrollstyrelsen eller kontrolltjänsteman med upplysning om person eller företag, som kan antagas bedriva produktion eller distribution av elektrisk kraft.

19 §.

Förseelse, som i 14 § eller 16 § andra stycket avses, må åtalas, förutom vid laga domstol i brottmål, vid den rätt, där rörelseidkaren skall svara i tvistemål i allmänhet, eller vid rätten i den ort, där rörelsen bedrivs.

20 §.

Förseelse, som avses i 14 §, må av allmän åklagare åtalas allenast efter angivelse av kontrollstyrelsen.

Böter och viten, som utdömas enligt denna förordning, tillfalla kronan.

21 §.

Kungl. Maj:t äger utfärda de föreskrifter som erfordras för tillämpningen av denna förordning.

Denna förordning träder i kraft den 20 juni 1951.

Härvid skall iakttagas följande.

1. Där i förordningen avsedd produktion eller yrkesmässig distribution bedrivs vid tiden för ikraftträdandet, skall den i 6 § omförmälda anmälan göras senast den 30 juni 1951.

2. Skattskyldighet enligt denna förordning föreligger icke

i fråga om kraft, för vilken kraftavgift helt eller delvis utgår efter uppmätt energiförbrukning: för tiden före första avläsningen av energiförbrukning efter denna förordnings ikraftträdande, eller

i fråga om annan kraft: för redovisningsperiod, som till någon del hänför sig till tiden före förordningens ikraftträdande.

Första avläsningen efter denna förordnings ikraftträdande skall verkställas senast vid den tidpunkt, då avläsningen enligt de före förordningens ikraftträdande tillämpade principerna senast skolat ske, dock icke efter utgången av september 1951. Då särskilda skäl föranleda därtill, må kontrollstyrelsen medgiva avvikelse från vad sålunda stadgats. Sker ej första avläsningen inom tid, som ovan angivits eller som kontrollstyrelsen särskilt fastställt, skall vad i föregående stycke är stadgat icke äga tillämpning.

3. I beskattningsvärdena för tiden den 20 juni—den 31 december 1951 skola för varje förbrukare fasta avgifter ävensom effektavgifter inräknas till den del de äro att hänföra till andra halvåret 1951.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 16 mars 1951.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern ERLANDER, statsråden SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sköld, anmäler fråga om införande av särskild skatt å elektrisk kraft samt anför därvid följande.

Inledning.

Inom finansdepartementet har verkställts en utredning om förutsättningarna för införande av en beskattning av elektrisk kraft. För utredningen meddelade jag följande direktiv.

I samband med att i 1951 års statsverksproposition finansplanen och beräkningen av inkomsterna på driftbudgeten för budgetåret 1951/52 underställdes Kungl. Maj:ts prövning uttalade jag, att den därvid angivna målsättningen för den ekonomiska politiken krävde ytterligare ansträngningar för nedbringande av den statliga upplåningen. Den fiskala effekten av den särskilda investeringsskatt, varom förslag i investeringsbegränsande syfte numera förelagts riksdagen, angavs vara ytterst svår att på förband bedöma. De av skatten härflytande intäkterna skulle emellertid i motsvarande grad minska statens lånebehov. I samma syfte skulle ytterligare åtgärder övervägas. Det föreföll icke uteslutet att lånebehovet därigenom kunde nedbringas med ytterligare inemot 100 miljoner kronor. Sedan tidpunkten för statsverkspropositionens avlämnande har behovet av ökade statsinkomster i angivna syfte ytterligare framträtt. Sålunda torde få erinras om de ökade lönekostnaderna för statens befattningshavare, vilka nu kunna överblickas, och om de stegrade försvarsutgifter som betingas av beredskapsskäl. Ytterligare utgiftstegringar, vilka kunna öka den i statsverkspropositionen beräknade kostnadsramen, äro heller icke uteslutna.

Vid övervägandet av olika sätt för åstadkommande av en ytterligare ökning av statsinkomsterna har en skärpning av de direkta statsskatterna icke ansetts böra ifrågakomma. Å andra sidan föreligga svårigheter att genom beskattning inom ett begränsat varuområde uttaga ett belopp av den erforderliga storleksordningen såsom indirekt skatt utan att allvarliga rubbningar skulle åstadkommas. En allmän varuskatt har av olika skäl befunnits vara olämplig. Vid dylikt förhållande har i första hand befunnits lämpligt att överväga beskattning å drivkraft i form av bränsle eller elektrisk kraft, varigenom skattebördan icke skulle alltför markerat drabba vissa

varugrupper utan liksom fallet var med pappersskatten slås ut över produktionen i dess helhet. Till en väsentlig del skulle skatten ock direkt träffa den privata konsumtionen. Med beaktande av de på sistone starkt stigande priserna å bränslen av olika slag måste en ytterligare fördyring av dessa genom särskild beskattning anses direkt olämplig. I fråga om elektrisk kraft är situationen däremot en annan. I priset för råkraften ingå i allmänhet till en icke oväsentlig del kostnader för ränta å anläggningskapital. Med hänsyn härtill och då distributionskostnaderna i allmänna näten relativt sett minskat i samband med den särskilt på senare tid markerade belastningsökningen, ha elkraftpriserna visat sig vara ovanligt prisstabila. På grund härav kan den elektriska kraften för närvarande anses billig sett i relation till den prisstegring, som eljest ägt rum.

Det må i detta sammanhang erinras att för det norska stortinget i dagarna framlagts förslag om införande av en avgift på förbrukningen av elektrisk energi. Enligt förslaget skall avgiften utgå med 0,1 öre för kilowattimme elektrisk kraft, som levereras från vattenkraftverk med effekt överstigande 100 kilowatt. Förbrukarna äro skyldiga att täcka kraftverkens skattekostnader. Med hänsyn till energiförlusterna vid kraftöverföringen bliva förbrukarnas skatteutlägg mera än 0,1 öre för kilowattimme. Avgift skall erläggas med tillämpning från och med den 1 april 1951. Lagen i ämnet avses skola äga tillämpning intill den 31 december 1956.

Utredningen har verkställt av byråchefen Einar E:son Thulin i kontrollstyrelsen. Till fullföljande av uppdraget har utredningsmannen överlämnat en promemoria angående införande av särskild skatt å elektrisk kraft.

Över ifrågavarande promemoria ha, efter remiss, yttranden avgivits av *vattenfallsstyrelsen, statskontoret, kontrollstyrelsen, kommerskollegium* (med överlämnande av yttranden från handelskamrarna i Stockholm, Norrköping, Visby, Malmö, Göteborg, Karlstad, Gävle, Sundsvall och Luleå), *statens priskontrollnämnd, Herrar fullmäktige i riksbanken, elkraftutredningen av år 1943, Svenska stadsförbundet, Sveriges industriförbund* (med överlämnande av skrivelse från Sveriges kemiska industrikontor), *Sveriges lantbruksförbund, Riksförbundet Landsbygdens folk, Sveriges hantverks- och småindustriorganisation, Sveriges köpmannaförbund, Kooperativa förbundet, Svenska elverksföreningen, Svenska vattenkraftföreningen, Landsorganisationen i Sverige och Tjänstemännens centralorganisation*. Därjämte ha skrivelser i anledning av promemorian inkommit från *aktiebolaget Gotlands kraftverk* och *Gotlands högerförbunds styrelse*. *Svenska landskommunernas förbund*, som beretts tillfälle inkomma med yttrande över promemorian, har i skrivelse meddelat, att förbundets styrelse beslutat avstå från att avgiva yttrande, enär endast ett begränsat antal landskommuner fungerade som distributörer av elektrisk kraft.

Produktion, kraftöverföring och distribution av elektrisk kraft.

Produktionen av elektrisk kraft handhaves av staten, vissa kommuner och ett antal privata företag. Distributionen av kraften sker i några fall direkt till konsumenten, detta gäller särskilt i fråga om högspänd ström till

större industriföretag, i andra fall åter passerar kraften ett eller flera led innan den når konsumenten. Slutligen kan industriföretag producera ström för användning uteslutande inom det egna företaget, i vilket fall någon distribution sålunda icke ifrågakommer. I förevarande sammanhang bortses helt från icke yrkesmässig framställning av elektrisk kraft till en eller annan gård eller bostadsbyggnad exempelvis medelst smärre vattenturbiner, explosionsmotorer och vindmotorer. De företag, som ombesörja produktion och distribution av elektrisk kraft, ha tillkommit och utvecklats under högst olika tekniska och ekonomiska betingelser. Detta har medfört, att de olika kraftförsörjningsföretagen sinsemellan förete en skiftande struktur och att distributionsförhållandena äro synnerligen oenhetliga. Det må i anslutning till detta påpekande erinras, att Kungl. Maj:t 1942 bemyndigade dåvarande chefen för handelsdepartementet att låta verkställa utredning rörande möjligheterna att genom statens medverkan på ett mera planmässigt sätt än dittills trygga landets och särskilt den svenska landsbygdens försörjning med elektrisk kraft. De med stöd av bemyndigandet tillkallade utredningsmännen, vilka antogo benämningen elkraftutredningen av år 1943, ha avgivit dels betänkande med förslag till standardtariffer för detaljdistribution av elektrisk kraft (SOU 1947: 4), dels en redogörelse för detaljdistributörerna samt deras råkraftkostnader och priser vid distribution av elektrisk kraft, innefattande inledande översikt (SOU 1947: 3) och dels slutligen olika länsredogörelser i samma ämne.

Produktion.

Den nuvarande oenhetliga organisationen i fråga om försörjningen med elektrisk kraft är en naturlig följd av utvecklingen. De vid större vattendrag placerade industriföretag, som tidigare direkt utnyttjat vattenkraften, funno i samband med elektrifieringens genombrott lämpligt att anlägga kraftverk och sålunda indirekt på ett mera ändamålsenligt sätt utnyttja vattenkraften i den egna rörelsen. Kraftdistributionen inom de tätbebyggda samhällena blev också tidigt föremål för intresse och befanns ha gynnsamma utvecklingsmöjligheter. Sedan man till att börja med använt värmekraftverk, började snart utbyggnad av lämpliga vattenfall för ändamålet antingen genom enskilda företag eller genom kommunerna själva. Så småningom tillkommo företag, vilka förutom egen detaljdistribution i samhällen och på landsbygden levererade kraft engros till större industrier, samhällselektricitetsverk och distributionsföreningar, och slutligen företag vilka huvudsakligen voro inriktade på engrosdistribution. Dessa företag, till vilka staten genom vattenfallsstyrelsen hör, kunde utbygga vattenkraftstationer av betydande storlek och utbygga ledningsnät, som överspunno hela landsdelar. Att staten blev kraftproducent berodde på att staten ägde ett flertal ur kraftsynpunkt lämpliga vattenfall och hade goda möjligheter att skaffa för utbyggnaderna erforderligt kapital samt i någon mån på det tidigt förefintliga intresset för elektrifiering av statsbanorna. Då statens

kraftverksrörelse fått betydande omfattning och företer vissa särdrag, brukar den räknas som en grupp vid indelning av kraftproducenterna. De övriga grupperna utgöras av de kommunala verken, handhavda av samhälls- eller elektricitetsverk eller av kommunala bolag, och de enskilda företagen.

Av de kommunala företagen producera vissa hela den erforderliga kraften vid egna anläggningar under det att i andra fall de egna kraftresurserna icke äro tillräckliga, varför komplettering sker med inköpt kraft. Flertalet kommunala elektricitetsverk äro icke producenter utan allenast distributörer.

Stockholms elverk är det största kommunala producentföretaget. Bland andra städer med mera betydande egen kraftproduktion märkas Borås, Linköping, Norrköping, Skellefteå, Umeå och Östersund.

Bland de större enskilda kraftföretagen märkas Sydsvenska kraftaktiebolaget, Yngeredsfors kraftaktiebolag, Kraftverksaktiebolaget Gullspång—Munkfors jämte Örebro elektriska aktiebolag, aktiebolaget Skandinaviska Elverk, Krångede aktiebolag, Hammarforsens kraftaktiebolag, Stora Kopparbergs Bergslags aktiebolag och Uddeholms aktiebolag. Sistnämnda två företag bedriva kraftverksrörelsen som komplement till sin industriella verksamhet i övrigt.

Antalet kraftverk, vilka äro av sådan storlek att de redovisas i den officiella industristatistiken, utgjorde för år 1949 1 162. Fördelningen av dessa efter installerad generatoreffekt och den producerade kraften under sagda år belyses i följande med ledning av vissa inhämtade uppgifter sammanställda tabell.

Storleksklass kVA generator- effekt	Vattenkraftstationer		Värmekraftstationer		Summa vatten- och värmekraftstationer	
	Antal	Sammanlagd produktion Milj. kWh/år	Antal	Sammanlagd produktion Milj. kWh/år	Antal	Sammanlagd produktion Milj. kWh/år
Under 50	76	5·87	10	0·16	86	6·03
50— 100	230	36·96	17	0·65	247	37·61
100— 500	468	286·49	100	22·26	568	308·75
500— 1 000	138	299·93	47	20·60	185	320·53
1 000—10 000	192	2 102·39	129	544·27	321	2 646·66
10 000—50 000	44	4 543·98	9	257·10	53	4 801·08
Över 50 000	14	7 800·00	3	180·33	17	7 980·33
Totalsumma	1 162	15 075·62	315	1 025·37	1 477	16 100·99

Den totala generatoreffekten och energiproduktionen likaledes för år 1949, fördelade på vattenfallsstyrelsen och övriga kraftföretag, framgå av följande tabell.

	Generatoreffekt 1 000 kVA	Produktion Milj. kWh
Vid vattenfallsstyrelsen	1 395	5 270
» övriga kraftföretag	3 016	10 830
Totalt	4 411	16 100

De nyss angivna 17 största kraftstationerna med över 50 000 kVA generatoreffekt fördela sig på företaget enligt följande sammanställning.

Kraftföretag	Antal	Sammanlagd generatoreffekt 1 000 kVA	Sammanlagd produktion Milj. kWh/år	Art (Vatten- eller Värmekraft)
Vattenfallsstyrelsen	9	1 043	4 571	Vattenkraft
	1	180	102	Värmekraft
Hammarforsens KraftAB	1	60	453	Vattenkraft
Hjälta AB.....	1	65	329	»
Krångede AB	2	285	1 909	»
Stockholms Elverk	1	142	17	Värmekraft
AB Svarthålsforsen	1	120	538	Vattenkraft
Sydsvenska Kraft AB	1	85	61	Värmekraft
Totalt	17	1 980	7 980	
varav	3	407	180	Värmekraft
	14	1 573	7 800	Vattenkraft

Kraftöverföring.

Det primära ledningssystemet för distansöverföring av kraften från producenterna består av ledningar för 380, 200, 130, 70 och 50 kV (kilovolt) växelström. Ledningarna bilda ett sammanhängande system från Porjus i norr till Malmö i söder. En ledning för 380 kV och sammanlagt sex ledningar för 200 kV bilda stamlinjerna, vilka föra norrlandskraften till södra och mellersta Sverige. Ledningarna för 130, 70 och 50 kV — landslinjerna eller primärledningarna — användas för fördelning av kraften i de olika distrikten och för primäröverföringen från de mellansvenska kraftstationerna. Stamlinjernas kraft nedtransformeras vid särskilda stamlinjestationer till landslinjernas spänning. Landslinjernas kraft nedtransformeras i sin tur vid sekundärstationer, vilka ligga på ett inbördes avstånd av storleksordningen 50 kilometer, till spänningar på 10, 20 eller undantagsvis 30 eller 40 kV. Kraften från sekundärstationerna matas via bygdelinjer (sekundärledningar) till större industrier, till städer och samhällen för vidare distribution och till de elektrifierade järnvägarna. I städerna distribueras kraften över ett jordkabelnät för 3—20 kV, till vilket äro anslutna nättransformatorstationer för lågspänning — i regel 220/127, 3×220 eller 380/220 volt. På landsbygden åter sker nedtransformering av bygdelinjens spänning till i allmänhet 3 eller 6 kV vid tertiärstationer på ungefär 10 kilometers avstånd från varandra. Kraften utmatas från tertiärstationerna till ortslinjer (tertiärledningar) från vilka kraften efter nedtransformering vid kvartärstationer — merendels stolpstationer — överföres till gårdslinjer (kvartärledningar) för lågspänning med en högsta längd av omkring en kilometer.

Distribution.

Kraftförsörjningen indelas i engrosdistribution och detaljdistribution. Engrosdistribution verkställs i regel i form av högspänd ström till detaljdistributörer, större industriföretag, större anstalter och inrättningar och andra storförbrukare, exempelvis järnvägarna. Distribution för borgerliga ändamål (småindustri, hantverk, jordbruk, affärer och bostäder) benämnes detaljdistribution.

Engrosdistributionen ombesörjes i regel av respektive producent. De ledande företagen för engrosdistribution och deras ungefärliga distributionsområde framgå av följande sammanställning.

Företag	Huvudsakligt distributionsområde:
Statens Vattenfallsverk	
Trollhätte kraftverk	Bohuslän, Dalsland, södra Värmland, mellersta och södra Västergötland.
Älvkarleby kraftverk	Uppland, Västmanland, norra Södermanland, södra Gästrikland, sydöstra Dalarna.
Motala kraftverk	Östergötland, nordöstra Småland, södra Södermanland, vissa delar av Närke och Västmanland.
Övre Norrlands kraftverk	Västerbottens län samt delar av Västernorrlands län.
Norrbottnens kraftverk	Norrbottnens län.
Sydsvenska kraftaktiebolaget	Skåne, Blekinge, Öland, Småland, södra Halland.
Yngeredsfors kraftaktiebolag	Mellersta och norra Halland.
Kraftaktiebolaget Gullspång—Munkfors jämte Örebro Elektriska AB	Norra Västergötland, sydöstra Värmland, vissa delar av Närke.
Aktiebolaget Skandinaviska Elverk	Nordöstra Småland, Hälsingland och Gästrikland.
Billeruds AB	Sydvästra Värmland.
Uddeholms AB	Mellersta Värmland.
Stora Kopparbergs Bergslags AB	Mellersta och norra Dalarna.
Stockholms stads elverk	Stockholms stad med omnejd.
Gotlands Kraftverk, AB	Gotland.
Hammarforsens kraftaktiebolag	Södra Norrlands kustland.
Hissmofors AB	Centrala Jämtland.
Skellefteå stads elverk	Norra delen av Västerbottens län.

Nu angivna företag bedriva i icke ringa utsträckning även detaljdistribution.

Detaljdistributionen av elektrisk kraft sker i städer och större samhällen i regel genom kommunala elektricitetsverk. På landsbygden åter omhändervades distributionen i regel av särskilda distributionsföreningar, vilka äro

ekonomiska föreningar med strömförbrukarna såsom medlemmar. Mera undantagsvis svarar kraftproducenten även för detaljdistributionen. På vissa håll skötes den lokala kraftdistributionen av för ändamålet särskilt bildade företag i bolagsform eller av enskilda personer. I närheten av industrier är det icke ovanligt att industriföretagen tagit hand om kraftdistributionen. Förhållandena belysas av nedanstående sammanställning.

Företagstyp	Antal företag	Antal hushåll i procent
Kommunala företag	170	50
Distributionsföreningar	2 180	22
Elektriska aktiebolag	330	18
Industrier	370	7
Enskilda personer m. fl.	450	2
Staten	1	1
	Summa 3 500	100

Tariffsystem.

Den elektriska kraftdistributionen kännetecknas av användningen av mer eller mindre komplicerade tariffer i stället för enkla styckepriser. Då under tidernas lopp åtskilliga olika synpunkter beträffande tariffernas utformning framkommit, de distribuerande företagen haft olika förutsättningar i fråga om kostnader och avsättning och ömsesidig påverkan dem emellan genom konkurrens varit obetydlig, är det förklarligt, att ett stort antal olika tariffer förekomma för i och för sig likartade kraftleveranser. Under senare tid har emellertid en betydande utveckling i riktning mot enhetlighet skett. Det syftsmål, som varit och är avgörande för tariffutvecklingen, är att under beaktande av kostnadsförhållandena och konsumenternas värdering av kraften åstadkomma gynnsammast möjliga användning av elektrisk kraft. Härvid har det befunnits lämpligt och nödvändigt att tillämpa taxor med tre olika avgiftstyper, nämligen fasta avgifter utgående med vissa belopp per år oberoende av kraftuttagningen, avgifter för in- språktagen effekt och förbrukningsavgifter för uttagen energi. De fasta avgifterna kunna därvid uppdelas i sådana, som äro helt oberoende av konsumentens förhållanden, och sådana, som variera med tariffenhetstal och dylikt, varvid tariffenhetstalen äro avsedda att representera konsumentens normalförbrukning men äro oberoende av den verkliga förbrukningen.

Ehuru den angivna utgångspunkten är gemensam, föreligger en bestämd skillnad i fråga om såväl tariffernas typ som avgifternas storlek mellan engrosdistribution och detaljdistribution. Skillnaden sammanhänger med de betydande överföringskostnader, som uppkomma i detaljdistributionen. Att transformera och överföra kraften från byggeledningarnas högspänning till direkt användbar lågspänning vid abonnentens husvägg kostar nämligen ungefär lika mycket som att producera kraften och transportera den till bygdenätet.

Engrostarifferna innefatta väsentligen en helt fast avgift, en effektagift och en energiavgift. Den fasta avgiften har knappast någon självständig betydelse utan utgör ett uttryck för det förhållandet att effektagiften sjunker, när belastningsstorleken ökar. Den debiterade effekten fastställs normalt på följande sätt. En mätare registrerar den högsta medeleffekten per kvartstimme efter senaste återställning. Man bestämmer sådana maximivärden för varje månad, letar ut ett visst antal av de högsta månadsvärdena och tar medelvärdet av dem. I regel skall effektagift utgå för visst minsta effektbelopp — oftast 80 någon gång 100 procent av abonnerad effekt — oberoende av verklig uttagning. Förbrukningsavgiften behöver icke vara enhetlig. Ibland stipuleras garanterad betalning också för visst årligt energibelopp. En variant av den enkla taxetypen utgör effektgränstarifferna, vilka ha olika pris för olika delar av effekten och till dem hörande energibelopp, bestämda medelst s. k. subtraktionsmätning. Ibland tillämpas för översta effektdelen endast förbrukningsavgift.

Detaljtarifferna utgjordes i början ofta av förbrukningsavgifter, enhetliga för varje konsument men differentierade efter kraftens användning. De rationellare tariffer, vartill övergång numera i stor utsträckning skett och vilka bl. a. rekommenderats av elkraftutredningen, äro uppbyggda av en helt fast avgift (abonnentavgift) av storleksordningen 5—15 kronor för år, en grundavgift utgående för abonnentens tariffenhetstal och en förbrukningsavgift av storleksordningen 6 öre för kWh (kilowattimme). Effektagift förekommer icke annat än i vissa komplementtariffer, bl. a. på grund av mätningssvårigheter och den omständigheten, att detaljkonsumenternas maximieffekter sammanlagra sig väl och därmed ha föga inverkan på kostnaderna.

Sammanfattningsvis må rörande de olika tariffernas och tariffsystemens uppbyggnad samt tillämpade priser framhållas, att skilda tariffsystem gälla vid å ena sidan engrosdistribution av högspänd ström, å andra sidan detaljdistribution av lågspänd ström. Vid engrosdistributionen tillämpas i allmänhet höga effektagifter och låga energiavgifter, 1 å 3 öre/kWh. Vid detaljdistributionen tillämpas högre energiavgift, i undantagsfall 4 öre/kWh, normalt 5 å 6 öre/kWh i kombination med normal grundavgift. Därjämte förekomma andra kombinationer, vid vilka grundavgiften är lägre, energiavgiften högre. I de undantagsfall, då ingen grundavgift utan enbart förbrukningsavgift tillämpas, är den senare av storleksordningen 30 å 40 öre/kWh.

Undersöker man kraftkonsumenternas medelbetalning per kilowattimme för den uttagna kraften, så variera dessa belopp inom vida gränser. Delvis beror detta på att tariffer av olika höjd tillämpas och härvid inverka givetvis distributionsföretagens olika kostnader. Detaljdistributionen i norrländska glesbygder kräver sålunda exempelvis, även om alla möjligheter för understöd och bidrag utnyttjas, högre kraftbetalning än distributionen inom tätbebyggda samhällen. Men olikheterna i genomsnittskostnad bero i ännu högre grad på användningen av olika taxor och på i vilken utsträck-

ning konsumenterna kunna och vilja utnyttja kraften. En industri med treskiftsdrift får automatiskt lägre genomsnittspris än en industri med dagdrift, även om taxan är densamma för båda. Ett hushåll, som använder kraft för kokning, kylskåp, vattenvärmare etc., betalar betydligt mindre per kilowattimme än om kraften användes endast för belysning och småapparater.

Huvudgrunder för beskattning av elektrisk kraft.

Promemorian.

I fråga om den allmänna uppläggningsen av en skatt å elektrisk kraft anföres i promemorian följande.

Vid varubeskattning eftersträvas i allmänhet att låta producenten inträda såsom skattskyldig, då härigenom antalet skattskyldiga högst väsentligt reduceras, vilket är av fördel ur redovisnings- och kontrolltekniska synpunkter. Producenten täcker sig i dylika fall för skatten genom att vidtaga en mot skatten svarande förhöjning av varupriset. Med anläggande av dylika synpunkter skulle vid en beskattning av elektrisk kraft skattskyldigheten åvila kraftproducenten, d. v. s. vattenfallsstyrelsen, sydsvenska kraftaktiebolaget m. fl. Dessa företag skulle i sin tur kunna göra sig täckta för skatten genom att höja tariffbeloppen i erforderlig omfattning. Den elektriska råkraften, varom här i regel är fråga, levereras emellertid till priser, som nästan undantagslöst äro bundna genom flerårskontrakt. Viss prisriklighet är medgiven enligt standardkontrakten, i det att de kontrakterade avgifterna skola höjas respektive sänkas på visst sätt i förhållande till variationer i levnadskostnadsindex. Avgifterna för kWh räknat skola vidare jämkas efter ändringarna i medelpriset för ångkol. Däremot saknas i kontrakten force-majeureklausul av innebörd att producenten, därest statlig beskattning å elektrisk kraft skulle genomföras, äger vidtaga härav direkt föranledda taxehöjningar. Då fråga i förevarande fall icke är att genomföra en beskattning, som skall bäras av producenten utan möjlighet för denne att övervältra skatten å den slutliga konsumenten, framstår det såsom enda möjlighet att skatten påföres i det sista ledet eller alltså å distributionen till den slutliga konsumenten. En på angivet sätt utformad skatt skulle i princip överensstämma med den allmänna omsättningsskatten, vilken beräknades på detaljhandelns omsättning. Skatten bör av förbrukaren betalas till distributören i samband med att kraftavgifterna i övrigt erläggas. Denne distributör bör anses såsom skattskyldig i förhållande till statsverket och ha att inleverera skatten till skattemyndigheten.

Ur kontrollteknisk synpunkt skulle en fördelaktigare anordning ha varit, om producenterna av den elektriska kraften kunnat inleverera skatten med belopp, som stå i relation till de av dem verkställda kraftleveranserna. Med hänsyn till de betydande överföringsförlusterna, som växla icke blott inom olika distributionsområden utan även inom samma område från tid till annan beroende på belastningskurvan, kan emellertid den av konsumenterna nyttiggjorda kraften icke beräknas med ledning av uppgifter angående de av producenterna levererade energikvantiteterna. Producenterna kunna vidare i allmänhet icke till inom vilka användningsområden kraften utnyttjas eller vilka pris kraften betingar vid den slutliga försäljningen till konsument.

Skattealternativ. Den ifrågasatta skatten å elektrisk kraft synes enligt promemorian kunna beräknas antingen procentuellt i förhållande till kraftleveransvärde (*alternativ I*) eller såsom styckeskatt utgå med visst belopp för kilowattimme (*alternativ II*). Uttrycket styckeskatt, som möjligen kan anses förvillande beträffande elektrisk energi, nyttjas i fråga om varuskattorna, i fall då skatt utgår med bestämt belopp antingen för en enhet av varan, exempelvis en grammofonskiva, eller för en viss myckenhet av en vara, exempelvis en liter läskedryck. Rörande de olika alternativen anföres i promemorian följande.

Vid indirekt beskattning eftersträvas, att skatten å en bestämd myckenhet av en vara skall vara lika för konsumenten oberoende av det antal handelsled den passerat, innan den nått konsumenten, och oberoende av den ort och företagstyp, där varan inhandlats. För ernående av denna effekt ha beträffande varor, som äro belagda med värdeskatt, genomförts sådana regler i fråga om beskattningsvärdets bestämmande, att samma vara beskattas lika, även om exempelvis lokala prisvariationer föreligga eller kvantitetsrabatter tillämpas. Där så är möjligt anordnas en indirekt skatt emellertid såsom styckeskatt, varigenom den automatiskt blir likformig, samtidigt som kontrollen naturligen underlättas avsevärt — en kvantitetskontroll är alltid lättare att anordna än en värdekontroll. Förutsättningen för att en skatt skall anordnas som styckeskatt är emellertid att de skattepliktiga varorna äro identiska eller så standardiserade att enhetliga varugrupper kunna sägas föreligga.

I fråga om elektrisk kraft är en bestämd energienhet, exempelvis 1 kWh, i och för sig helt likvärdig med 1 kWh som förbrukas å annan ort eller för annat syfte. Skatten synes sålunda ur denna synpunkt böra kunna anordnas såsom styckeskatt. Härför talar ock det förhållandet, att priset på kraft för borgerligt bruk — såsom av den inledande redogörelsen torde ha framgått — är starkt varierande eller i allmänhet mellan 5 och 40 öre/kWh. En värdeskatt skulle följaktligen träffa hårdare i de fall, där strömpriset är högre och ytterligare öka prisspänningen. Den elektriska kraftens skiftande användningsområden och dess konkurrenskraft inom varje sådant område har å andra sidan medfört, att en och samma energimängd beroende på förbrukningssyftet har ett större eller mindre värde, vilket också avspeglar sig i de olika tariffernas avgiftssatser. Detta förhållande undanrycker i viss mån grunden för den anförda pläderykten för en styckeskatt.

De prisvariationer, som förekomma å detaljdistribuerad lågspänd kraft, äro i huvudsak att hänföra antingen till olikheter i fråga om kraftens utnyttjande eller ock till förhållanden, som sammanhånga exempelvis med distributionsföretagets struktur, dess inköpspris å elektrisk kraft och ledningsnätets anordnande. Ur nu angivna synpunkter synas följaktligen i fråga om den detaljdistribuerade lågspända kraften skäl kunna åberopas för såväl den ena som andra skattetypen. Med hänsyn till debiteringen skulle en styckeskatt emellertid vara att föredraga, då skatten därvid skulle få karaktär av taxehöjning av energipriset, under det att vid en värdeskatt särskild tilläggspost måste göras å varje räkning.

Enligt samtliga tariffsystem föreligger en generell prisskillnad mellan å ena sidan den detaljdistribuerade lågspända kraften och å andra sidan den engrosdistribuerade högspända kraften, i huvudsak för industriellt bruk. Den senare kraften är med hänsyn till användningsområde och pris helt artskild från den förra kraften och kan i enlighet härmed i skattehänseende särbehandlas. Härvid kan antingen fastställas en särskild lägre styckeskattesats

eller ock tillämpas en värdeskatt. Med hänsyn till att kraftpriset i huvudsak är omkring 2,5 öre/kWh med prisnedsättning till 1 öre/kWh beroende på utnyttjningstid och användningsområde skulle för vinnande av enkelhet i tillämpningen styckeskatt kunna gälla även högspänd ström, under förutsättning dock att skatten fastställs antingen efter ifrågavarande lägsta energipris eller ock differentieras på ett par skattesatser efter de angivna prisen med hänsyn till användningen.

Kontrollmyndighet. En beskattning å elektrisk kraft bör enligt promemorian i likhet med vad i övrigt i allmänhet gäller i fråga om kontrollen över indirekta skatter, stå under kontrollstyrelsens tillsyn. Med hänsyn till att vattenfallsstyrelsen i nu förevarande hänseende är att jämföra med företagare, syntes det icke vara lämpligt att bestyret med skatten uppdrages åt denna, även om en dylik anordning med hänsyn till styrelsens expertis på förevarande område ur vissa synpunkter skulle erbjudit fördelar. Därest till kontrollstyrelsens förfogande såsom teknisk rådgivare ställes lämplig väl kvalificerad person med erfarenhet i fråga om kraftdistribution, torde kontrollstyrelsen bliva väl lämpad att handhava även ifrågavarande beskattning.

Skattskyldighetens omfattning. Elektrisk kraft genereras i viss omfattning huvudsakligen för utnyttjande i producentens hushåll eller egna rörelse medelst vindmotorer, mindre vattenturbiner eller annan anordning för vattenkraftens tillgodogörande samt mindre kraftverk för ånga eller bensindrift. Dylik framställning av elektrisk kraft bör enligt vad i promemorian framhålls i allmänhet icke göras till föremål för beskattning. I varuskatteförordningen (SFS 66/1948) stadgas, att skatt skall erläggas för skattepliktig vara, där den tillverkas yrkesmässigt inom riket för avsalu eller för vidare bearbetning eller ock införes till riket. I analogi med detta stadgande skulle det enligt promemorian i fråga om elektrisk kraft kunna stadgas, att skatt skall erläggas, där kraften produceras yrkesmässigt inom riket för distribution eller för utnyttjande i egen rörelse eller ock införes till riket för distribution inom landet. Yrkesmässighetsbegreppet syntes enligt promemorian emellertid icke lämpa sig såsom norm för gränsdragningen mellan skattepliktig och skattefri produktion. Gränsdragningen borde i stället ske genom angivande av den utbyggda generatoreffekten. Förslagsvis skulle i enlighet härmed kraftverk under 100 kW (kilowatt) böra undantagas från beskattning, under förutsättning dock att den framställda energin uteslutande nyttjades i eget hushåll eller i egen rörelse. Distribuerades den framställda kraften från ett dylikt mindre kraftverk till två eller flera avnämare skulle det kunna ifrågasättas, om icke skatteplikt borde stipuleras. Då det kunde förekomma, att ett fåtal gårdar förses med ström från mindre kraftverk och en kontroll i dessa fall skulle bliva synnerligen svår att genomföra, borde strömleveranser från dylika mindre kraftverk undantagas från skatteplikt, förslagsvis om antalet strömförbrukare understiger 10. Där industriföretag täcker sitt strömbehov från egen kraftanläggning med effekt understigande 100 kW skulle i enlighet med

Den årliga kraftproduktionen kan för budgetåret 1951/52 beräknas uppgå till i runt tal 20 000 milj. kWh. Efter avdrag för förluster skulle den för konsumtion tillgängliga kraften kunna beräknas uppgå till drygt 17 000 milj. kWh. Denna energikvantitet torde kunna antagas fördela sig med i runda tal 13 000 milj. kWh på storindustri och järnvägar och 4 000 milj. kWh på borgerliga behov.

Med utgångspunkt från ett medelpris efter utslagning av effektaavgifter m. m. på energiavgifterna för kWh av i det förra fallet ca 2,5 öre och i det senare fallet 11 öre skulle skatteintäkten enligt promemorian med tillämpning av alternativ I vid olika skattesatser kunna beräknas sålunda.

Förbrukningsområde	Beskattningsvärde mkr	Skatteintäkter, mkr		
		5 %	10 %	15 %
Storindustri m. m.	310	15·5	31·0	46·5
Borgerliga behov	440	22·0	44·0	66·0
	750	37·5	75·0	112·5

Med hänsyn till det aktuella skattebehovet synes enligt promemorian en skattesats å 10 procent vara väl avvägd. Vid uträkningen av skattebeloppet i varje enskilt fall vore det enligt vad i promemorian framhålles också av fördel att kunna räkna efter denna skattesats.

Rörande alternativ II uttalas i promemorian, att intäktsberäkningarna komme att ställa sig sålunda.

Förbrukningsområde	Skattepliktig myckenhet, milj. kWh	Skattesatsalternativ					
		a		b		c	
		Skatte-sats öre/kWh	In-täkter mkr	Skatte-sats öre/kWh	In-täkter mkr	Skatte-sats öre/kWh	In-täkter mkr
Storindustri m. m.	10 000	0·10	10·0	0·25	25·0	0·50	50·0
» »	3 000	0·10	3·0	0·10	3·0	0·20	6·0
Borgerliga ändamål	4 000	1·00	40·0	1·00	40·0	2·0	80·0
	17 000	—	53·0	—	68·0	—	136·0

Alternativet b, vilket svarar mot 10-procentsalternativet, synes enligt promemorian närmast vara att förorda, därest beskattningen skulle anordnas enligt alternativ II.

De angivna skatteintäkterna skulle icke kunna betraktas såsom en nettoinkomst för statsverket. Härom anföres i promemorian följande.

Konsumentvärdet av kraftleveranserna för nästkommande budgetår skulle såsom angivits kunna beräknas till 750 milj. kronor. Härav härröra enligt verkställd uppskattning omkring 50 milj. kronor från statliga verk och inrättningar och omkring 5 milj. kronor från statliga bolag. Därest skatten skulle fastställas på sådant sätt, att den i stort sett svarar mot 10 procent av konsumentvärdet, skulle följaktligen drygt 5 milj. kronor av

skatteintäkterna komma från statliga verk eller företag. En betydande del av detta belopp torde emellertid kunna övervältras genom höjningar av taxor och priser.

Med utgångspunkt från den närmast förordade skattesatsen — 10 procent enligt alternativ I och 0,1, 0,25 och 1,0 öre/kWh enligt alternativ II — skulle skattens varufördyrande verkningar enligt promemorian i allmänhet bli relativt obetydliga. Förhållandena belysas av följande i promemorian intagna exemplifierande tabell, vilken upprättats med utgångspunkt från vissa uppgifter om den genomsnittliga energiåtgången i industriell produktion.

P r o d u k t	Skatte- kostnad	Partipris ¹	Fördyring
	kr/ton	kr/ton	%
<i>Metaller (skatt 0.1 öre/kWh)</i>			
Aluminium	24.00	2 300	1.04
Koppar	2.30	3 200	0.07
Tackjärn (från elektrohytta)	2.40	252	0.95
Zink, elektrolytisk	3.90		0.09
elektrotermisk	6.00	4 400	0.14
<i>Cellulosaprodukter (skatt 0.25 öre/kWh)</i>			
Konstsilkemassa	1.38	760	0.18
Slipmassa, torr	3.25	451	0.72
Sulfatmassa			
blekt, torr	1.38	801	0.17
oblekt, »	0.88	693	0.13
Sulfitmassa			
blekt, torr	1.00	812	0.12
oblekt, »	0.88	696	0.13
Tidningspapper	3.75	565	0.66
<i>Livsmedel (skatt 1.0 öre/kWh)</i>			
	öre/kg	Konsumentpris	
Bröd, mjukt	0.35	65—90	0.54—0.39
hårt	0.90	102—115	0.88—0.78

Vad angår den merkostnad för elkraft, som skulle drabba hushållen, där-
est en elskatt av ifrågasatt storleksordning skulle genomföras, anföres i
promemorian följande.

Med ledning av det specifika energibehovet räknat efter vissa genom-
snittssiffror för några användningsområden i hushåll, kan den av skatten
föranledda kostnadsstegringen beräknas sålunda.

¹ Angivna partipriser äro för metaller beräknade med ledning av vissa från kommerskolle-
gium inhämtade uppgifter samt för cellulosaprodukter grundade på exportpriserna för novem-
ber 1950.

Användning	Skattekostnad, öre	Beräkningsgrund
Belysning	2	m ² golvyta och år
Radio	50	hushåll och år
Dammsugare	20—35	hushåll och år
Kylskåp, kompressionskåp	0.8	hushåll och dygn
absorptionskåp	2.5	
Matlagning.....	1	person och dygn

Anmälningsskyldighet för kraftverk och distributörer. Kraftverk som producerar skattepliktig kraft, bör enligt vad i promemorian anföras åligga att anmäla sig till kontrollstyrelsen, då en omedelbar registrering därstädes av producenterna givetvis är erforderlig. Angående innehållet i dessa anmälningar framhålles i promemorian följande.

I anmälan bör lämnas för skattekontrollen erforderliga data angående kraftverket eller — om producenten förfogar över flera kraftverk — kraftverken. Förekommer normalt — fränsett samkörning — inköp av kraft bör levererande kraftverk angivas. Därjämte böra samtliga distributörer av elektrisk kraft anmäla sig till kontrollstyrelsen. I deras anmälan bör levererande kraftverk angivas. Närmare föreskrifter angående de uppgifter som producent och distributör skola lämna böra lämpligen meddelas av kontrollstyrelsen. Sålunda torde lämpligen särskild uppgift böra lämnas angående samtliga högspänningsabonnenter med fördelning på industrier och distributionsföretag ävensom om de lågspänningsabonnenter, som kraftverket eller distributören veterligt yrkesmässigt distribuerar kraften vidare.

Skattedeklarationer och inleverans till statsverket av skatt. I promemorian lämnas en kortfattad redogörelse för uppmättnings- och debiteringsförfarandet vid distributionen av elektrisk kraft. Här om anfördes följande.

I allmänhet låter kraftproducent avläsning ske hos högspänningsabonnent — distributör eller industriföretag — en gång i månaden, i regel vid månadsskiftet eller så nära detta som personalförhållandena medgiva. Notering sker därvid av förbrukat antal kWh samt av maximala utslaget för månaden på effektmätaren. Räkning utskrives regelmässigt för kvartal senast en månad efter kvartalets utgång. Betalningstiden är relativt kort eller i allmänhet 15 dagar. Likvid för strömförbrukning för exempelvis tiden 28 juni—2 oktober skall följaktligen ha influtit till producenten senast den 15 november. Utebliven betalning medför risk för avstängning från strömtillförsel. Inom detaljdistributionen sker avläsning i regel 2—4 gånger per år och för varje avläsningsperiod utskrives i regel räkning, som då avser halvår, tertial eller kvartal. Avläsningar ske icke i anslutning till månadsskiftet utan fördelas jämnt under året. I regel skall likvid erläggas före viss i räkningen angiven tidpunkt, infallande högst en månad efter dagen för räkningens utställande. Även här utnyttjas avstängning, om likvid icke inflyter i rätt tid.

Med hänsyn till att likvid sålunda normalt inflyter kvartalsvis till kraftproducenten, bör denne enligt promemorian även deklarera skatten kvartalsvis, lämpligen inom förslagsvis 30 dagar efter räkningarnas utställande. Härigenom skulle producenten även bliva i stånd att i samband med dekla-

rationens översändande inleverera skatten till kontrollstyrelsen, då producenten i sin tur senast 15 dagar dessförinnan från högspänningsabonnenterna erhållit likvid för kraftavgifter och — såvitt angår detaljdistributören — skatt. Kraftproducenten borde i enlighet härmed deklarerera kvartalsvis samt ingiva deklaration och erlägga skatt enligt denna inom 45 dagar efter kvartalets utgång. För att distributören ej skall behöva riskera att nödgas förskottera skatten har i det till promemorian fogade författningstkastet föreslagits att skatten skall erläggas inom två månader efter kvartalets utgång. Kraftproducent bör enligt promemorian av praktiska skäl i samma deklaration även redovisa sina strömleveranser i detaljdistribution. Även för detaljdistributörerna borde med hänsyn till föreliggande förhållanden deklarationer lämpligen böra avgivas kvartalsvis och i övrigt tillämpas vad ovan förordats i fråga om tid för insändande av deklaration, och inleverans av skatt. En annan anordning skulle för övrigt, framhållas det i promemorian, medföra olikartad behandling av kraftverken, till den del dessa äro detaljdistributörer, och de företag, som uteslutande äro detaljdistributörer.

I fråga om deklarationens innehåll framhålls i promemorian i huvudsak följande.

I deklaration bör angivas, enligt alternativ I summan av de av den skattskyldige för deklarationsperioden (det förflutna kvartalet) debiterade energi- och effektavgifterna och enligt alternativ II antalet kWh som enligt verkställda avläsningar förbrukats av detaljdistributörens abonnenter. I båda fallen bör därjämte den skattskyldiges egen förbrukning av elektrisk kraft redovisas till den del, den icke är att anse såsom förluster vid transformering, likriktning, omformning m. m. eller eljest förbrukats inom kraftverket eller i distributionsrörelsen, exempelvis belysning och uppvärmning av elektricitetsverk.

Yttranden.

Principiella synpunkter.

I flera av remissyttrandena belyses behovet av åtgärder för inflationens bekämpande och nedbringande av det statliga lånebehovet. Majoriteten av *fullmäktige i riksbanken* (herrar Jonsson, Hall, Böök, Allan Andersson och Olof Andersson) anföra.

Fullmäktige vilja understryka vikten av att det statliga upplåningsbehovet i nuvarande läge elimineras och att om möjligt de löpande statsinkomsterna lämna ett överskott sedan samtliga statsutgifter täckts. Det hade varit mest önskvärt, om målet kunnat nås genom en reduktion av statsutgifterna, men detta synes icke möjligt under den närmaste tiden. Stora minskningar ha visserligen åstadkommits framför allt beträffande subventionsanslag, men de mer än motvägas av utgiftsstegringar av automatisk karaktär ävensom ökade utgifter till löner och för försvarsändamål. Ur de synpunkter fullmäktige närmast ha att bevaka framstår dock i nuvarande ekonomiska läge angelägenheten av en förbättrad budgetbalans så starkt, att det är berättigat att även tillgripa ytterligare beskattningsåtgärder. Detta innebär inte, att ur anförda synpunkter vilka skatter som helst äro berätti-

gade; så t. ex. kunna inte skatter, som snedvrída produktionen eller på annat sätt innebära påtagliga nackdelar, försvaras under hänvisning enbart till angelägenheten att reducera statens lånebehov.

Minoriteten av riksbanksfullmäktige (herrar Gränebo och Kristensson) anser, att behovet och lämpligheten av att för inflationens bekämpande i ökad utsträckning använda ett budgetöverskott ej har redovisats.

Styrelsen för *Kooperativa förbundet* har erinrat, att förbundet tidigare framhållit, att isolerade åtgärder ej äro tillfredsställande och inte kunna hindra en fortskridande försämring av penningvärdet. I ett samlat anti-inflationsprogram skulle en skatt av den ifrågasatta arten kunna ingå och få åsyftad verkan, men endast under den förutsättningen, att allmänheten är medveten om att den vidtagna åtgärden är nödvändig för att hindra inflation och vill godtaga dess verkningar.

Vad det nu framför allt gällde vore att hindra de internationella råvaruprisstegringarna att helt slå igenom på den svenska marknaden. Skulle dessa tillåtas ta sig uttryck i väsentliga prishöjningar på konsumtionsvaror och samtidigt sporadiska prishöjningar förekomma på rent svenska produkter, komme penningvärdeförsämringen att påskyndas.

Såsom lämplig åtgärd mot fortsatt penningvärdeförsämring förordar förbundets styrelse en uppskrivning av kronans värde. Förbundet anför.

Styrelsen är av den uppfattningen, att åtgärder omedelbart böra vidtagas för att hindra den betydande prisstegringen på utlandsmarknaden på råvaror att slå igenom i vårt land. Detta kan lämpligast ske genom att kronans köpkraft höjes på den internationella marknaden. Det synes styrelsen som om det skulle föreligga en möjlighet att hindra toppriserna på världsmarknaden att slå igenom här, om kronans internationella köpkraft åter höjdes. En sådan åtgärd i samband med andra inflationshämmande åtgärder borde verka stabiliserande på den svenska prisnivån och alltså minska faran för en ytterligare inflation.

Landsorganisationen har anfört.

Det är enligt Landsorganisationens uppfattning påtagligt att upprätthållandet av bästa möjliga samhällsekonomiska balans i dagens låge förutsätter en ökad indragning av medel till staten. Visserligen har redan åtskilliga åtgärder för att dämpa inflationstendenserna genomförts eller planerats, exempelvis exportavgifterna, investeringsskatten, kreditåtstramningen, höjda konsumtionsvaruskatter. De senaste veckornas och månadernas utveckling på de internationella marknaderna riskerar emellertid att i hög grad skärpa inflationstrycket. Starka exportprisstegringar hota att på ett oberäkneligt sätt ge upphov till pris- och inkomstökningar i allt vidare omfattning. Bland de åtgärder som kunna diskuteras då det gäller att dämpa de tendenser till överdriven ekonomisk aktivitet, som på så sätt uppstå, kan enligt Landsorganisationens mening en sådan skatt som den föreslagna elskatten betraktas som ändamålsenlig, om också av relativt ringa verkan.

Tjänstemännens centralorganisation (TCO) har uttalat sin förståelse för de allmänna ekonomiska synpunkter, som ligga bakom förslaget att överbalansera den svenska statsbudgeten och därvid använda skattemedel för att i

viss utsträckning finansiera statens investeringsverksamhet och därmed minska det statliga lånebehovet. Dessa åtgärder avsåge medverka till en stabilisering av penningvärdet, vilket i nuvarande läge vore i högsta grad önskvärt. Å andra sidan synes det TCO icke lämpligt att mera kontinuerligt tillgripa sådana specialskatter i den ekonomiska politiken.

De nu ifrågakvarande remissinstanserna ha icke framställt någon erinran mot att elskatten utnyttjas såsom ett led i strävandena för ernående av samhällsekonomisk balans.

Riksbanksfullmäktige (majoriteten) anföra i anslutning till det förut återgivna avsnittet av deras yttrande.

Det nu framlagda förslaget till skatt på elektrisk kraft är enligt fullmäktiges mening inte behäftat med olägenheter av sådan art, som nyss berörts. Inte heller i övrigt ha de principiella riktlinjerna för skattens uttagande givit fullmäktige anledning till erinran. Fullmäktige, som vid sitt ståndpunktstagande utgått från de förut i korthet refererade allmänna synpunkterna på finansieringen av det statliga lånebehovet, ha sålunda intet att erinra mot att denna skatteform i nuvarande läge tillgripes för att finansiera en del av statens kapitalutgifter. Fullmäktige vilja dock understryka, att frågan om finansieringen av de statliga kapitalutgifterna torde bli en av huvuduppgifterna för den i statsverkspropositionen bebadade utredningen om den ekonomiska politiken i ett samhälle med full sysselsättning. Fullmäktige, som förutsätta att intäkterna av en elskatt inte äro avsedda att användas för statens löpande utgifter, vilja därför förorda att frågan om skattens fortsatta giltighet omprövas i samband med nyssnämnda utredning och att skatten i anledning härav erhåller en begränsad giltighetstid.

Kooperativa förbundets styrelse har förklarat, att förbundet icke motsätter sig elskatten, samt samtidigt uttalat den förhoppningen, att ett allmänt program utformas för att hindra en fortsatt penningvärdeförsämring.

TCO har liksom riksbanksfullmäktige uttalat att skatten endast bör ha provisorisk karaktär.

Av övriga remissinstanser ha *Stockholms handelskammare* och *Sveriges industriförbund* i ett gemensamt yttrande förklarat sig under vissa förutsättningar i princip ha kunnat godtaga en elskatt. I yttrandet uttalas härom.

Den av statsmakterna under senare år förda ekonomiska politiken har enligt vår mening i alltför ringa grad karakteriserats av besparingssträvanden. Vi dela därför den i riktlinjerna för utredningspromemorian uttryckta uppfattningen, att ytterligare ansträngningar måste göras för nedbringande av statens upplåningsbehov, men vi förmena, att det i sådant hänseende angivna beloppet, inemot 100 milj. kronor, bör i första hand kunna åstadkommas genom nedskärning av statsutgifterna. En av de möjligheter, som härvid står till buds, synes oss vara att gå vidare på den redan beträdda vägen att indraga statliga subventioner inom olika områden. Detta synes oss så mycket angelägnare som den numera överblickbara ökningen av lönekostnaderna för statens befattningshavare tillika med stegrade försvarsutgifter ytterligare starkt försämrat det statsfinansiella läget, oavsett att även andra utgiftstegringar icke kunna anses uteslutna.

Om emellertid kravet på en ökning av statsverkets skatteintäkter oaktat vidtagna besparingsåtgärder icke låter sig avvisas, kan detta krav uppenbarligen icke för närvarande tillgodoses på annat sätt än genom en skärpning i en eller annan form av den indirekta beskattningen.

Då man inom finansdepartementet i konsekvens med denna uppfattning utarbetat riktlinjerna för den nu föreslagna indirekta skatten har den grundläggande tanken, enligt vad uttryckligen framhålles, varit att anordna beskattningen så, att den till väsentlig del direkt skulle drabba den privata konsumtionen. Vi ansluta oss till den tankegång, som sålunda kommit till uttryck. En beskattning som helt eller i varje fall till alldeles övervägande del direkt drabbar den privata konsumtionen, är utan tvivel ägnad att i nuvarande läge föranleda mindre betänkligheter än varje annan form av skatteskärpning. Om en ökning av statsverkets skatteintäkter, sedan alla möjligheter till besparingsåtgärder utnyttjats, skulle anses oundgängligen nödvändig och om det föreliggande förslaget kunde antagas uppfylla nyssnämnda förutsättning alt huvudsakligen drabba den privata konsumtionen, hade vi därför — i varje fall från principiella utgångspunkter — kunnat ansluta oss till detsamma.

Enär den föreslagna elskatten enligt vad i yttrandet framhålles endast i mycket ringa omfattning komme att drabba den privata konsumtionen, avstyrkes emellertid det föreliggande förslaget till elskatt. I yttrandet anföres i detta hänseende bland annat.

Av den totala kraftproduktionen inom landet torde cirka 90 % förbrukas i industri, jordbruk och varudistribution. Endast återstående cirka 10 % kan således anses hänförlig till direkt hushållsförbrukning. Enbart dessa uppgifter i förening med de i promemorian verkställda beräkningarna rörande skattens direkta inverkan på hushållskostnaderna torde giva vid handen, att skatten icke till »väsentlig del» utan i allena mycket ringa omfattning komme att direkt drabba den privata konsumtionen.

Vad härefter angår frågan, huruvida skatten likväl i sista hand komme att övervältas å konsumenterna, är denna fråga, på grund av utredningsmaterialets bristfällighet på denna punkt, vanskligare att besvara. Det bör emellertid beaktas, att en beskattning å produktionen lättare får karaktär av skärpt företagsbeskattning — trots att den är avsedd att verka såsom en konsumtionsbeskattning — om den drabbar ett tidigare skede i produktionen än ett senare. Detta blir framför allt fallet, om skatten utgör allena en ringa del av produktionskostnaden. Den inom industrien förbrukade kraften insättes i allmänhet under ett tidigt skede i produktionsprocessen och skatten torde för den skull i det alldeles övervägande antalet fall, representerande den sannolikt största delen av den för industriellt bruk använda kraften, icke komma att ens i den nuvarande »säljarens marknad» övervältas å konsumenten. I fråga om handelsföretag torde praktiskt taget aldrig någon övervältning bliva möjlig. I den föreslagna utformningen måste skatten således, så vitt vi kunna finna, antagas väsentligen få karaktär av en höjd företagsbeskattning.

Härtill kommer att den elektriska kraften för den elektrokemiska och elektrotermiska industrien utgör en viktig produktionsfaktor, och den kan för vissa av dessa industrier t. o. m. betecknas såsom deras livsnerv. Det måste anses principiellt förkastligt att införa en beskattning å en dylik betydelsefull råvara, i all synnerhet som dessa industrier normalt ha att möta konkurrens från världsmarknaden. Metaller äro t. ex. världsprisnoterade och ett högre pris kan på grund av den tilltänkta skattebelastningen själfallet icke uttagas på den svenska marknaden ens under nuvarande avsättningsförhållanden.

Under återopand av dessa anförda skäl anse vi oss böra avstyrka det föreliggande förslaget, för så vitt icke reglerna för skattens uttagande kun-

na genom en grundlig överarbetning av förslaget så utformas, att det därmed avsedda syftet att väsentligen belasta den direkta konsumtionen kan vinnas.

Delvis liknande synpunkter ha framförts i vissa av de yttranden, som inkommit till kommerskollegium från olika handelskammare.

Kommerskollegium har sammanfattningsvis redovisat dessa handelskammarnas synpunkter samt för egen del anført.

En invändning, som enligt Kollegii mening i främsta rummet måste riktas mot den föreslagna skatteformen, är att den — vare sig den drabbar produktionen eller den privata konsumtionen — träffar ojämnt och tämligen godtyckligt. Inom en hel del områden äro konsumenterna hänvisade till att använda elektrisk kraft icke blott för belysning och andra smärre behov utan även för matlagning, varmvattenberedning m. m. Möjligheterna för dem att begränsa sin förbrukning av elkraft genom övergång till annat bränsle äro i regel små, då fastigheterna ej äro byggda så, att vedspis kan användas och gas e. d. ej finnes tillgänglig. För de elektrifierade hushållen komme alltså skatten att bli kännbarare än för de icke elektrifierade. Någon rimlig anledning att belasta dessa konsumenter med ett hårdare skattetryck än andra synes emellertid knappast föreligga. Även mellan de elektrifierade hushållen kommer fördelningen av skattetrycket att bli tämligen godtycklig, beroende på i vilken omfattning hushållen gått in för att använda elektriska hjälpmedel.

Motsvarande gäller även beträffande en elskatt på produktionen. För industriföretagen måste elkraften anses vara ett av de viktigaste hjälpmedlen för att höja produktionen. Dessutom finnas många verksamhetsgrenar, som äro helt beroende av att billig elkraft står till förfogande. Även om hänsyn i viss utsträckning tages till dessa industrier vid avvägningen av skattesatserna, torde dock en elskatt bli särskilt kännbar för företagen på dessa områden.

Kommerskollegium har vidare i anslutning till det i direktiven gjorda uttalandet om elkraftens prisbillighet framhållit, att elkraften på många håll i landsorten och särskilt i Norrland knappast kunde anses särskilt billig på grund av betydande engångsavgifter för anslutning. En allmän prisstegring på elektrisk kraft vore ock att emotse. Skatten skulle ock medföra betydande administrativa och tekniska svårigheter samt icke obetydliga kostnader för distributionsföretagen. Om skatteförslaget trots de invändningar, som kunna resas, avses böra genomföras är det enligt kollegiums uppfattning önskvärt, att frågan dessförinnan ytterligare utredes och förordningen överarbetas för att avlägsna eller reducera de olika svårigheter, som redovisats på skilda håll. En sådan utredning borde ske i intimt samråd med experter från kraftförsäljningens område för att om möjligt lösa de problem av teknisk natur, som här uppstålla sig. Därjämte syntes det befogat, att representanter för näringslivet finge deltaga vid utformningen av eventuella bestämmelser i ämnet.

Skånes handelskammare har särskilt berört frågan om beskattning av den ångproducerade elkraften. Handelskammaren anför.

Då till stöd för införande av elskatt anförts, att den elektriska kraften för närvarande vore billig, sett i relation till den prisstegring, som eljest ägt rum, är detta en sanning med någon modifikation. Det gäller nämligen icke

för den ångproducerade elkraften som fått vidkännas högst betydande kostnadsstegringar genom de starkt höjda priserna på framför allt fossilt bränsle men även på oljor; att ytterligare öka kostnaderna genom en skatt på den ångproducerade kraften synes handelskammaren här icke kunna komma i fråga. Det är att märka att åtskilliga industriföretag, t. ex. socker- och läderindustrierna, helt eller delvis drivas med ångproducerad kraft.

Vid promemorians utarbetande har uppenbarligen hänsyn icke tagits till den icke så fåtaliga grupp industrier, som med bränsle producerar mottryckskraft vid lågspänning för förbrukning inom det egna företaget; bränslekostnaderna uppgår i detta fall vid ett kolpris av 100 kronor per ton till ca 2 öre per kWh, medan motsvarande kostnad vid kondenseringsdrift är ca 4,5 öre. Trots den låga självkostnaden för mottryckskraften skulle beskattningsvärdet för densamma belöpa sig till genomsnittspriset 11 öre per kWh (vid värdeskatt) eller skulle den beskattas med 1 öre per kWh (vid styckeskatt). Att märka är att för sockerindustriens del skatten skulle komma att belöpa sig till 600 000—700 000 kronor om året.

Norrbottens och Västerbottens läns handelskammare ha ur rättvisesynpunkt erinrat, att vissa delar av landet äro tvungna att använda mera kraft än andra.

Mörkret och kylan i Övre Norrland framtvingar således en ökad användning av kraft för lyse och värmeändamål. Genom beskattningen av elektrisk kraft skulle dessa få bidraga mera än landets sydligare delar. Detta måste för Norrlands befolkning framstå såsom en stor orättvisa, i all synnerhet som den övervägande delen av kraften produceras i Norrland och kraftpriset i Norrland torde vara lika högt som söderut.

Delvis liknande synpunkter ha framförts av *Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare*.

Svenska stadsförbundet har starkt ifrågasatt, om det på anförda skäl vore påkallat att införa en skatteform, som inverkade ogynnsamt på elverkens taxepolitik och prissättning. Förbundet har i nuvarande läge avstyrkt skatten.

Producent- och distributörsintressena äro redovisade i yttrandena från *vattenfallsstyrelsen, elkraftutredningen, Svenska elverksföreningen* och *Svenska vattenkraftföreningen*. De i dessa yttranden framförda principella och tekniska erinringarna mot det framlagda förslaget till elskatt kunna i korthet angivas sålunda.

Då omkring 90 procent av den totala kraftproduktionen inom landet förbrukades inom industri, jordbruk, handel och samfärdsel, skulle elskatten till övervägande delen bli en skatt å produktionsmedel, varvid den icke verkade definitivt i och med uttagandet utan skulle få en serie följdverkningar i form av prishöjningar eller strävanden efter sådana inom hela näringslivet.

Elkraftprisen hade hittills i allt väsentligt beräknats så att de allenast inneburit tillfredsställande kostnadsäckning enligt normal företagsekonomisk bedömning. På grund av olika samverkande omständigheter hade elkraftprisen härigenom blivit låga och icke följt med upp i den allmänna prisutvecklingen. Elkraftens prisstabilitet vore emellertid delvis skenbar, då vissa distributionsnäts underhåll och förstärkning eftersatts, särskilt på landsbygden. På grund av de låga kraftprisen och en progressiv taxe-

sättning hade elkraften kunnat medverka till rationaliseringen av industri och jordbruk samt höjningen av levnadsstandarden. Det hade nedlagts ett betydande arbete på att utarbeta progressiva taxor, varigenom eljest oanvänd produktions- och överföringskapacitet utnyttjades och sålunda största nyttiga användning av elkraften möjliggjordes. Genom elskatten skulle den ernädda tariffbalansen rubbas och kraftkonsumenternas rationaliseringssträvanden motverkas. Även oberoende av elskatten måste taxorna höjas, enligt verkställda beräkningar 10 å 15 procent. Med hänsyn till att bränslepriserna stigit avsevärt mer än elkraftpriset skulle det visserligen kunnat anses motiverat att återställa relationen genom en elskatt, då en onormalt stor ökning i efterfrågan på elkraft skulle kunna medföra svårigheter ur investeringssynpunkt, men det måste anses önskvärt att ersätta importerat bränsle med inhemsk vattenkraft så långt detta låte sig göra med hänsyn till möjligheterna att utbygga produktions- och distributionsanläggningarna.

En skatt å elektrisk kraft skulle verka ojämnt och orättvist; den skulle i industri, jordbruk och hem drabba dem, som på grund av genomförd rationalisering voro de största kraftkonsumenterna. Norrland skulle drabbas särskilt hårt av elskatten, enär elkraftförbrukningen per hushåll där vore större än i landets sydliga delar på grund av speciella betingelser och medvetna strävanden att låta elkraften lämna kompensation för ogynnsammare levnadsbetingelser.

Elskatten skulle bli komplicerad och kostnadskrävande i fråga om uppbörd och kontroll. En betydande del av distributionsföretagen voro primitivt skötta och saknade utbildad personal.

I vattenfallsstyrelsens yttrande göres följande sammanfattning av erinringarna mot elskatten.

Som redan angivits, avstyrker vattenfallsstyrelsen bestämt införande av elskatt. En sådan kommer att avsevärt begränsa utnyttjandet av den inhemska vattenkraften för produktionsökning och standardhöjning, därvid till betydande del verkande på sådan förbrukning, som icke kräver nya investeringar. Den kommer att verka godtyckligt och orättvist, orsaka åtskilligt onödigt missnöje och spolia den good-will, som elkraften och elkraftföretagen för närvarande åtnjuta. Sådana skadeverkningar komma att kvarstå under lång tid, även om skatten själv blir tillfällig. Den kommer vidare att för handhavandet kräva oproportionerligt stora uppföringar i form av improduktivt arbete, besvärligheter och kostnader.

De i ärendet hörda organisationer, som representera jordbrukets intressen, ha bestämt avstyrkt elskatten. *Sveriges lantbruksförbund* har anförut.

Ett av de viktigaste problemen för det nutida samhället torde vara att åstadkomma en utökning av produktionen och en allt större produktivetsförbättring utan att befolkningen därigenom behöver samlas i stora tätorter, varigenom många och svårlösa problem uppkomma. En ytterligare differentiering och aktivisering av landsbygdens näringsliv erfordras sålunda. Grundförutsättningen därför är tillgången på en kraft- och värmekälla, som kan användas såväl för mindre som för större anläggningar. Endast härigenom kan lokala initiativ så småningom växa ut och få allt betydelsefullare verkningar för en orts näringsliv. Denna kraft och värmekälla är elektriciteten.

Tillgången på elektrisk kraft är för vårt land begränsad av faktorer, som vi i stort sett bestämma själva över. Den är endast beroende av en

långsiktig planering inom landet. Beträffande kolet och oljan föreligger ett motsatt förhållande, i det att vi äro helt beroende av utlandet. Utvecklingen har dessutom givit vid handen, att rent kostnadsmässigt elektriciteten blivit allt mer konkurrenskraftig gentemot övriga kraftkällor. Denna utveckling kan icke annat än hälsas med synnerlig tillfredsställelse såväl ur allmänekonomiska som ur nationella synpunkter. Att som göres i promemorian taga denna utveckling till intäkt för att man genom beskattning av elkraft skall söka återställa relationen mellan priset på elkraft och övriga priser synes vara ett av de pregnantaste uttryck man hittills sett för ett försök att på ett olyckligt sätt låsa samhällsutvecklingen vid ett givet förhållande. Utvecklingen bör ju i stället ske just genom att dylika förskjutningar i produktionskostnaderna få tränga igenom.

Efter att vidare ha erinrat att elskatten skulle drabba landsbygden hårdare än tätorterna på grund av högre kraftpriser framhåller lantbruksförbundet, att det vid införande av omsättningskatter framstår såsom en absolut förutsättning, att man vid valet mellan olika skatteobjekt tillser, att orättvisa mellan olika samhällsgrupper och olika konsumenter i görigaste mån undvikas, att produktionsutvecklingen icke snedvrides och att landets möjligheter till självförsörjning befrämjas.

Riksförbundet Landsbygdens folk (RLF) har understrukt elkraftens betydelse för det egentliga jordbruksarbetet och för arbetet inom lanthushållen. Förbundet anför vidare.

En fördyring av elkraften för jordbruksabonenterna genom en särskild skatt och eventuellt taxehöjningar måste komma att medföra att inomgårdensarbetets rationalisering kommer att eftersättas och därigenom verka produktionshämmande. Samtidigt skulle den beredskapsåtgärd, som en ökad användning av elkraftsdrivna maskiner och apparater i jordbruket måste anses innebära, komma att motverkas.

Härtill komma emellertid svårigheterna att uttaga en rättvis varuskatt på en så oundgänglig nytthet som elkraften. Trots att de av 1943 års elkraftutredning förordade standardtarifferna för detaljdistribution på landsbygden införts i stor utsträckning, torde det övervägande antalet landsbygds-konsumenter ännu icke kommit i åtnjutande av dessa modernt uppbyggda tariffer. Prissättningen är sålunda ännu mycket varierande bland landsbygdsföretagen. Härtill kommer att kvaliteten på elektricitetsleveranserna på landsbygden ännu lämnar mycket övrigt att önska och icke kan jämföras med motsvarande leveranser i städerna, varför den skattepliktiga elförbrukningen i de båda fallen icke kan sägas bli identisk.

Genom att distributionsföretagen på landsbygden i allmänhet uttaga högre grundavgifter än stadsföretagen kommer en värdeskatt att drabba landsbygds-konsumenterna hårdare än stads-konsumenterna. En styckeskatt kommer att drabba de mindre jordbruket kraftigare än de större. En skattesats av 1 öre/kWh skulle exempelvis medföra en skattekostnad av ca 3:50 kr/ha för ett fullständigt elektrifierat jordbruk om 10 ha odlad jord och med ca 1:80 kr/ha för ett jordbruk om 50 ha.

Då sålunda elskatten skulle motverka rationaliseringen inom lantbruket och då det komme att stöta på oöverstigliga svårigheter att fastställa rättvisa grunder för skattens uttagande har riksförbundet ansett sig böra avstyrka skatten.

Sveriges hantverks- och småindustriorganisation har erinrat om den oavbrutna stegring av varupriser och produktionskostnader som ägt rum alltsedan krigsutbrottet samt om den allmänna höjning av taxorna för elektrisk kraft som inom kort vore ofrånkomlig. I denna situation borde elkraften ej ytterligare fördyras och taxerevisionen ej kompliceras genom en beskattning. Organisationen har vidare framhållit, att den föreslagna elskatten måste drabba vissa förbrukarkategorier på ett sätt, som ej vore rättvist. Under hänvisning framför allt till vad sålunda anförts och till de praktiska svårigheterna för genomförande av en tillfredsställande debitering har hantverks- och småindustriorganisationen avstyrkt, att särskild skatt införes på elektrisk kraft.

Skattens utformning.

Vattenfallsstyrelsen har framhållit, att genomförandet av en skatt å elektrisk kraft stötte på särskilda svårigheter på grund av kraftförsörjningens komplicerade natur. Det är framför allt två förhållanden, som inverkade härvid. Det ena är, att förbrukare av kraft i stor utsträckning själva producera kraften i egna anläggningar. Särskilt gäller detta landets storindustri. Det andra konstitueras av de förluster i ledningar och apparater, som kraftens överföring ofrånkomligen medför och vartill motsvarighet näppeligen finnes för andra nyttigheter, och den därmed jämställda egenförbrukningen i transformatorstationer och dylikt. En sekundär verkan av de båda omständigheterna är, att en elbeskattning till icke obetydlig del måste grundas på beräknade storheter, av vilka åtskilliga äro i och för sig obestämde, så att icke ens den mest kvalificerade expertis kan exakt fastställa vad som är riktiga värden.

Elskatten kan enligt vattenfallsstyrelsens bestämda uppfattning icke anordnas såsom en styckeskatt. Styrelsen anför.

En egentlig jämförelse mellan alt. I — värdeskatt — och alt. II — styckeskatt — kan icke göras, ty alternativen äro icke likvärdiga. Mot alt. II föreligga så vägande skäl, att det icke kan behandlas som en praktisk möjlighet. Att alt. II i vissa hänseenden skulle fungera riktigare än alt. I, saknar därför betydelse. Ifrågavarande felfunktioner hos alt. I tala i stället mot skatten som sådan. På sin höjd tjäna påpekanden om riktigare verkan av alt. II att närmare belysa felfunktionernas innebörd.

Mot styckeskattalternativet framför vattenfallsstyrelsen bl. a. att skatten skulle fullständigt onyanserat och destruktivt ingripa i den progressiva prissättningen. Styrelsen fortsätter.

Detta gäller vid engros-distributionen med den för flertalet industrier föreslagna skattesatsen 0,25 öre men framför allt vid detaljdistributionen med 1 öre överlag. Bland annat drabbas förbrukning under låglasttid, t. ex. för bageriugnar, för vattenvärmning vid lantgårdar, för tillsatsuppvärmning i bostäder etc., som kräver lågt pris. Åtskillig sådan förbrukning, vars tillgodoseende kräver mycket små uppoffringar, skulle bringas att upphöra och få ersättas med bränsleförbrukning. I den mån differenser mellan konsumenternas totala genomsnittsavgifter per kilowattimme föränledas av olika intensiv utnyttjning av kraften, är det riktigt, att de återspeglas i skatten, såsom förhållandet skulle bli vid alt. I.

Uppdelningen av konsumenterna på grupper med olika skattesatser skulle bli praktiskt ohanterlig och orättvis. Vad särskilt angår uppdelningen av konsumenterna efter kraftens leveransspänning uttalar styrelsen följande.

Vad speciellt beträffar den uppdelning efter leveransspänning, som skulle bli avgörande för industrierna, så komma många fall att föreligga, då av eljest fullt likartade industrileveranser somliga ske vid högspänning, andra vid lågspänning, eller då anslutningen till lågspänning tillkommit mer av en slump. Ofta har det inverkat hur kraftigt lågspänningsnät distributören har eller hur nära en transformator leveranspunkten ligger. Ibland kanske kraften uttages direkt från högspänningsnätet medelst en enbart för konsumenten använd transformator, vilken dock av någon anledning bekostats av distributören. I princip föreligger då ingen skillnad relativt högspänningsleverans. När ett företag har egen kraftproduktion, kanske kraften framställs direkt med lågspänning, därför att kraftmaskineriet ligger nära förbrukningsplatsen, under det att vid inköp från eller försäljning till annan endast högspänning kunde ifrågakomma. Även valet mellan de båda lägsta skattesatserna blir tveksamt beträffande vissa storindustrier med mångsidig verksamhet och stor användning av elvärme för exempelvis metallurgiska processer.

Statskontoret tillstyrker en kategoriklyvning av förbrukarna så att alternativ I tillämpas i fråga om industriell kraft och alternativ II i fråga om elektrisk kraft i allmänhet.

Kontrollstyrelsen har i likhet med statskontoret förordat en uppdelning av förbrukarna i två grupper med tillämpning av styckeskatt för den ena och värdeskatt för den andra gruppen. Styrelsen anför.

Vad först angår *lågspänd* kraft förbrukas densamma, förutom i hem och hushåll, bl. a. även inom industrien, jordbruket och handeln samt för belysning av gator och vägar. Kostnaderna för dylik kraft äro såsom framhållits i promemorian synnerligen växlande — energikostnaden varierar sålunda mellan 5 och 40 öre per kWh. Därest skatten för dylik kraft skulle uttagas såsom ett procentuellt beräknat pålägg på kraftpriset, skulle med hänsyn till prisspänningen, särskilt vad gäller det stora antalet föreningar för distribution av elektrisk kraft, alltför stora skillnader i skattetryck uppstå. På grund härav synes beträffande lågspänd kraft en enhetlig styckeskatt med visst belopp per förbrukad kWh vara att föredraga. Denna skattetyper har dessutom fördelen av enkelhet i tillämpningen, då skatten vid utskrivning av räkningar å elektrisk energi kommer att utgöra ett mot skattesatsen svarande förhöjt pris per kWh, ett förhållande som för det stora flertalet distributionsföreningar äger icke ringa praktisk betydelse. Det skulle till följd härav för detaljdistributören i allmänhet icke heller bli erforderligt att vidtaga ändring i nu tillämpat förfarande i fråga om utställande av räkningar m. m. Därest skatten, på sätt i promemorian förordas, enligt värdeskattealternativet skulle komma att utgå efter en skattesats av 10 procent samt vidare det nuvarande medelpriset per kWh utgör 11 öre, synes den föreslagna skattesatsen för lågspänd elektrisk kraft av 1 öre per kWh vara väl avvägd.

Vad härefter angår valet av skattetyper beträffande *högspänd* elektrisk kraft, vilken huvudsakligen användes för industriella ändamål, må till en början erinras därom, att dylik kraft bör i detta sammanhang betraktas såsom en nyttighet av annan art än lågspänd elektrisk kraft. Detta förhållande belyses bl. a. av att medelpriset för högspänd elektrisk energi enligt i pro-

memorian lämnad uppgift utgör allenast 2,5 öre per kWh. Enbart av denna anledning skulle, därest styckebeskattning av dylik kraft ifrågakomme, lägre skattesats än 1 öre per kWh bliva aktuell. Då härtill kommer, att sådan kraft förbrukas för en mångfald olika ändamål och till vitt skilda priser skulle för ernående av önskvärd likformighet i beskattningen erfordras ett flertal olika styckeskattesatser. Att såsom i promemorian föreslagits tillämpa allenast två olika skattesatser torde enligt styrelsens mening icke vara tillfyllest. I den praktiska tillämpningen skulle ett dylikt system med ett flertal skattesatser bliva tungarbetat och förenat med intrikata gränsdragningsproblem. Särskilda svårigheter skulle jämväl inställa sig, där samme förbrukare använder mottagen kraft för skilda ändamål med olika skattesatser. På grund härav får kontrollstyrelsen förorda, att beskattningen av högspänd elektrisk kraft anordnas såsom värdeskatt, därvid skatten bör beräknas såsom ett enhetligt procentuellt pålägg å summan av erlagda kraftavgifter.

Speciella anordningar skulle vara erforderliga för reglering av gränsfallen. Härom uttalar kontrollstyrelsen.

Därest på sätt nu förordats tvenne skattetyper skola tillämpas, torde fall uppkomma, där skattekostnaden enligt styckeskattealternativet icke står i rimlig proportion till värdet av förbrukad energi. Detta torde bliva fallet i fråga om industriell förbrukare av lågspänd elektrisk kraft, som sålunda skulle ha att erlägga skatt med 1 öre per kWh. Där kraftkostnaderna per kWh för dylik förbrukare nu uppgå till exempelvis 5 öre, skulle skatten för hans del bliva dubbelt så stor, som fallet skulle ha varit, därest i stället högspänd kraft förbrukats. Av denna anledning torde det vara påkallat, att industriella förbrukare av lågspänd kraft kunna medgivas tillstånd att i stället för styckeskatt å förbrukad energimängd få erlägga värdeskatt efter samma grunder, som skulle kommit till tillämpning, därest högspänd kraft inköpts. Detta kan tillgodoses genom tillämpning av stadgandet i 3 § i utkastet till förordning om elskatt, enligt vilket Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande kontrollstyrelsen, skulle äga medgiva avvikelse från föreskrifterna angående skattens bestämmande. Vad i övrigt i promemorian anförts beträffande skattens anordnande föranleder icke erinran från kontrollstyrelsens sida, enär förslaget i huvudsak anknyter till de beskattningsnormer, som redan nu tillämpas på varubeskattningens område.

Statens priskontrollnämnds majoritet (ledamöterna Dahlin, Svensson, Svärd, Östlind och Rehn samt fru Thorsson), har framhållit, att det förhållandet att kostnaden för samma myckenhet elkraft för likartat förbruknings-syfte kunde uppvisa betydande variationer inom olika distributionsområdena talade emot att skatt å elkraft uttages i form av värdeskatt. En sådan skulle nämligen nödvändiggöra en komplicerad omräkning av förbrukningen enligt vissa gemensamma normer. Även en styckeskatt skulle enligt priskontrollnämndens uppfattning drabba köparna av elkraft synnerligen ojämnt.

Sammanfattningsvis har nämnden uttalat, att den förhållandevis låga kraftprisnivån syntes tala för elkraftens lämplighet såsom skatteobjekt men att av nämnden berörda omständigheter med avseende på skattens utformning i avsevärd grad torde försvåra dess praktiska genomförande. Enligt nämndens förmenande äro de beräknade skatteinkomsterna icke av sådan storleksordning, att de kunna sägas uppväga de med skatten förenade olä-

genheterna, försåvitt skatten är avsedd att tillfälligt förbättra statsfinanserna. Då de nämnda tekniska olägenheterna emellertid till stor del äro av engångsnatur, borde de icke tillmätas avgörande betydelse, därest skatten är avsedd att få längre varaktighet, i vilket fall den på ett mera stadigvarande sätt skulle kunna inarbetas i eltaxorna och i den svenska skattestrukturen.

Ledamöterna Matts, Bergstrand, Severinsson och Grundström ha förenat sig om följande yttrande.

Den höjning av elpriset, som skulle bli en följd av den föreslagna skatten, måste otvivelaktigt leda till prisstegringar på en mängd olika varor, även om prishöjningarna på de flesta områden bli av mindre storleksordning. Inom såväl industrien som handeln förekommer ofta vid priskalkylering att tillägg för allmänna omkostnader och vinst göres i form av procentuella pålägg till de direkta tillverknings- respektive inköpskostnaderna. Man kan därför befara, att skattens prishöjande verkan på vissa områden blir större än det belopp, som inflyter i elskatt. De ur prisstabiliseringssynpunkt ogynnsamma verkningarna förstärkas, om löntagare och andra kräva kompensation för de av dessa anledningar stegrade levnadskostnaderna. Vi äro medvetna om att en överbalansering av budgeten bör eftersträvas i nuvarande ekonomiska läge, men anser att ur de synpunkter priskontrollnämnden har att företräda övervägande skäl tala för ett avstyrkande av den föreslagna skatten.

Ledamoten Rydbeck har erinrat om de för priskontrollnämndens prisreglerande verksamhet meddelade direktiven samt ansett, att nämnden bort avstyrka elskatten.

Sveriges kemiska industrikontor har hemställt om skattefrihet för elektrisk kraft, som användes i de tillverkningsprocesser, som äro karakteristiska för elektrokemisk och elektrotermisk industri. Kemikontoret omnämner att elskatten skulle medföra en fördyring av närmare 1,5 procent för kiseljärn, 2 procent för kvävegödselmedel samt för alkali och klor omkring 1 procent. I enstaka fall skulle fördyringen uppgå till icke mindre än 3 procent av varans salutillverkningsvärde. Kemikontoret fortsätter.

Även en fördyring med 1 % måste ingiva tillverkarna mycken oro. Just i nuvarande läge, när brist råder på flertalet hithörande varuslag, vore det kanske möjligt att övervältra prisstegringen på konsumenterna. Men så är i allmänhet icke fallet under tider med normal konkurrens på världsmarknaden och än mindre under tider, då överproduktion av ifrågavarande produkter föreligger i världen. Sådana tider kunna återkomma snabbare än man för ögonblicket i allmänhet räknar med. Det måste betonas att flera av de produkter, som särskilt skulle drabbas av skatten, äro tullfria. Nästan utan undantag torde gälla att just de elektrokemiska och elektrotermiska industrigrenarna under normala tider måste räknas med en mycket stark konkurrens från utlandet, som ytterligare accentueras därav, att ifrågavarande produkter i utlandet ofta äro högt tullskyddade.

Under hänvisning framför allt till dessa förhållanden och då skatten för industrien i allmänhet skulle innebära en belastning, som i allmänhet utgjorde en bråkdel av en promille i förhållande till varuvärdet, hemställer

kemikontoret att dessa industrigrenar helt undantagas från beskattningen. Detta skulle innebära ett bortfall av omkring 3 milj. kronor.

Kemikontoret uttalar vidare.

För den händelse en beskattning av elektrisk energi, trots vad som nyss anförts, ändock skulle införas efter i stort sett de linjer, som utstakats i förslaget, så måste Kemikontoret bestämt påyrka att skatten baseras på antalet förbrukade kWh och icke på värdet av den använda energien. Just inom den elektrokemiska och elektrotermiska industrien är det en vanlig företeelse, att industrien själv producerar en stor del av den använda energien, och det skulle ofta bli mycket vanskligt att finna en tillfredsställande grund för beräkningen av värdet av denna energi, »därest kraften försålts till förbrukare för likartad användning som hos producenten». Antalet förbrukare med »likartad användning» av energien är i fråga om elektrokemisk och elektrotermisk industri mycket begränsat. Alternativ 2 är därför avgjort att föredraga framför alternativ 1 ur allmän synpunkt. Detta gäller även om man ser på frågan ur synpunkten av de enskilda företagens intressen. Ätminstone flertalet företag på det elektrokemiska och elektrotermiska området måste, såsom ovan framhållits, räkna med ett kraftpris, som överstiger 1 öre per kWh. En beskattning med 0,1 öre per kWh enligt alternativ 2 skulle därför ställa sig mindre ogynnsamt än en 10 % värdeskatt enligt alternativ 1. Även om man ser på industrien i allmänhet måste alternativ 2 anses innebära en rättvisare beskattning än alternativ 1. Sistnämnda alternativ skulle särskilt drabba industrien i de sydliga delarna av landet, där den elektriska energien för allmänna industriella ändamål i regel betingar ett högre pris än i de nordliga delarna av landet.

Sveriges köpmannaförbund har framhållit, att detaljhandeln icke bör belastas med hårdare beskattning än någon annan förbrukarkategori. Mycket talade fördenskull enligt förbundets uppfattning för att den föreslagna skatten borde utgå med en enhetlig skattesats, enär en gruppering i skilda skatteklasser icke blott tedde sig omotiverad utan även ur skilda utgångspunkter måste te sig orättvis.

Landsorganisationen har ifrågasatt en annan avvägning mellan skattesatserna än som i promemorian föreslagits. Förslaget motiveras med att det i den överkonjunktur, som f. n. håller på att utbildas, inte endast kan gälla att hindra konsumtionsköpkraften att överskrida de gränser, som sätts av de reella varutillgångarna, utan även — och icke minst — att stävja inflationstendenser med annat upphov.

Landsorganisationen anför.

Sålunda bör det i föreliggande ekonomiska läge vara rimligt att lägga beskattningens tyngdpunkt så långt tillbaka i produktionskedjan som möjligt. Den kommer då att i största möjliga utsträckning träffa produktionen på ett sådant sätt, att den inte kan eller behöver övervältras framåt, därför att den prisstegring, som en sådan övervältring skulle gå ut på, redan har inträffat. Särskilt gäller detta om de både på in- och utlandsmarknaderna starkt stegrade priser, som uttages av vårt lands stora exportindustrier, vilka dessutom är stora strömförbrukare.

Landsorganisationen får därför förorda att skatten uttages på sådant sätt att hushållsförbrukning och industriell förbrukning i stort sett belastas med ungefär samma skattesats, räknat i öre pr kilowattimme. Om denna skattesats generellt sattes till 1 öre blev visserligen den procentuella prisstegring-

en på elkraft för industrin avsevärd, i allmänhet några tiotal procent (mot i allmänhet mindre än 10 procent för hushållen), men komme ändå att framstå som synnerligen begränsad i jämförelse med de kostnadsstegringar som under det senaste årtiondet inträtt och under den närmaste framtiden kan väntas inträda vid utnyttjande av konkurrerande energikällor, främst kol. Någon närmare redovisning av elkraftförbrukningens priskänslighet med hänsyn till konkurrensförhållandet till kol, olja, brännved osv. har icke lämnats i promemorian, varför något detaljerat alternativyrkande är svårt att framställa och landsorganisationen nödgas inskränka sig till ovannämnda principiella önskemål. Måhända visar det sig lämpligt eller nödvändigt att använda mera differentierade skattesatser än utredningsmannen föreslagit.

Det är tydligt att en elskatt, oavsett sin utformning, direkt eller på grund av övervältring av höjda produktionskostnader kommer att i viss utsträckning påverka levnadskostnaderna. Denna verkan synes emellertid bli av tämligen underordnad betydelse och få en relativt acceptabel fördelning Skatten på industriell strömförbrukning träffar lindrigt i de stora konsumtionsvaruindustrierna men starkare i den tunga industrien och exportindustrien. Sålunda betyder 1 öre pr kilowattimme i genomsnitt 0,1 procent på salutillverkningsvärdet i livsmedels-, textil- och läderindustrierna men 1 å 2 procent i cellulosa-, cement- och järn- och stålindustrierna, allt enligt 1948 års industristatistik. Skattens återverkan på livsmedelspriserna på grund av höjda produktionskostnader i jordbruket skulle bli 2 å 3 kronor pr normalfamilj. Någon nämnvärd inverkan på transportkostnaderna till nackdel för de delar av landet, som är mest beroende av järnvägstransporter, behöver den icke få, eftersom det i ett läge där järnvägstaxehöjningar ändock är ofrånkomliga, är likgiltigt för den huvudsakliga ägaren av de elektrifierade järnvägarna om en viss trafikinkomst uppväges av en skatt på elkraft, som även kommer statskassan till godo. I de delar av landet, som ännu ej ens är elektrifierade — och där den allmänna inkomstnivån torde vara relativt låg — skulle skattens verkan på de totala levnadskostnaderna därför inskränka sig till omkring en tiondels procent (vid 1 öre pr kilowattimme överlag). För dem som använder elektrisk ström enbart för belysning skulle verkan bli något större, men av naturliga skäl störst för de hushåll, som inrekar eldrivna hushållsmaskiner, kylskåp, elspis osv.

TCO har till frågan om skattens tekniska utformning uttalat att stycke-skattealternativet är att föredraga. Värdeskattealternativet vore svåröverskådligt och skulle i sina verkningar bli orättvist med hänsyn till de mycket olika priserna på kraftleverans som föreligga.

Vad gällde fördelningen av skatten mellan storindustri m. m. och privatkonsumtion har organisationen funnit det framlagda förslaget i stort sett väl avvägt, även om det kunde ifrågasättas, om ej skatten på industrien borde göras något större.

Aktiebolaget Gotlands kraftverk och *Gotlands högerförbunds styrelse* ha i inkomna skrifter hemställt att Gotland med hänsyn till de höga råkraftpriserna på ön skulle undantagas från beskattningen. I den från Gotlands kraftverk inkomna skriften belysas prisförhållandena ingående.

Den anförda motiveringen för skatt å elektrisk kraft gäller ej för Gotland. På Gotland alstras all kraft med bränsle (kol och olja) i en ångkraftcentral i Slite. Kraften var på grund härav redan under förkrigsförhållanden ca 1 öre per kWh dyrare på Gotland än på fastlandet. Enär kraftkostnaden till väsentlig del bestämmes av bränslekostnaden har den sedermera under-

gått en successiv fördyring efter hand som priset på kol och olja stigit. Kraftpriset på Gotland har av denna anledning undergått i stort sett samma stegring som den prisstegring som eljest ägt rum.

Tarifferna på Gotland äro till sin form uppbyggda på samma sätt som de på fastlandet gängse normaltarifferna men i fråga om energipriset (inkl. bränslepristillägg) anpassade till förutsättningen att all energi är bränslegenererad. I den utredning av överingenjör Bo Rathsman och civilingenjör Glimstedt rörande de tekniska och ekonomiska möjligheterna att överföra kraft från fastlandet till Gotland, som ligger till grund för det nu av riksdagen beslutade statsbidraget till denna överföringsanläggnings utförande, lämnas i en bilaga 2 till utredningen en redogörelse över de på Gotland tillämpade tarifferna. Av denna redogörelse framgår att de fasta avgifterna och effektavgifterna per kWh resp. grundavgifterna per tariffenhet äro till sin storlek ungefär desamma som på fastlandet. Den index- och kolprisoberoende delen av energiavgiften är däremot 1 à 2 öre/kWh högre på Gotland än på fastlandet, beroende på att ångkraft även vid fredspris å bränsle är dyrare än vattenkraft och i industritarifferna ingår förutom ett indextillägg som är något lägre än det å fastlandet ett koltillägg av 0,11 (C — 30: —) i vilket C är priset för kol med 7 000 VE. Vid kolpriset 70: — kr. per ton blir koltillägget 4,4 öre/kWh. Detta innebär att avgiften för industriabonnenterna för närvarande är 5 à 6 öre/kWh högre än motsvarande avgifter på fastlandet. Detta innebär i sin tur att för en industriabonnet å högspänning priset å kraften är i genomsnitt ca 100 % högre på Gotland än på fastlandet och för en industriabonnet vid lågspänning, för vilken distributionskostnaden ingår med en relativt större del i tariffen, 75 à 80 % högre. Kolpriset är nu stigande, vilket innebär att kraftpriset automatiskt ytterligare stiger gentemot fastlandspriset.

Detaljtarifferna äro likaledes uppbyggda enligt mönster av normaltariffen på fastlandet. Den i tariffen ingående fasta avgiften och grundavgiften är densamma som på fastlandet men den kolprisberoende delen av energiavgiften är av samma orsak som energiavgiften i industritariffen 1 öre/kWh högre än på fastlandet, dvs. 7 öre/kWh mot på fastlandet 6 öre/kWh. Därutöver utgår ett koltillägg som för närvarande utgör 4 öre/kWh. Energipriset i denna tariff är sålunda på Gotland för närvarande 5 öre/kWh högre än på fastlandet.

Särskilda frågor.

Promemorian.

I promemorian ha till behandling upptagits vissa särskilda frågor. Här om anföres följande.

Beskattning av överskottskraft (»frivillig» kraft) och gratis kraft. Vid sidan av de obligatoriska och kraftbundna leveranserna förekomma leveranser av överskottskraft (»frivillig» kraft), i fall där överskott på vattenkraft föreligger. Härigenom utnyttjas de naturliga resurserna i möjligaste omfattning och prissättningen blir för konsumenten synnerligen förmånlig genom att denna sker fall för fall varigenom elkraften blir konkurrenskraftig gentemot exempelvis bränsle, där fråga är om kraft för ånggenerering i elektriska pannor. Skattefrihet för denna kraft skulle kunna medföra, att kraft levererades såsom överskottskraft även i fall där normalt fasta abonnemang skulle kunna kontrakteras. Med hänsyn härtill och då leveranserna av denna kraft

regelmässigt medför sådan vinst, att skatt kan bäras, torde skatt böra utgå och därvid med hänsyn till de låga kraftpriserna såvitt angår alternativ II beräknas efter den lägre skattesatsen.

Åtskilliga leveranser av elektrisk kraft ske utan betalning eller mot mycket obetydlig avgift. I realiteten har kraftmottagaren alltid gjort en prestation för att få kraften, t. ex. överlåtitt vattenrätt eller överlåtitt en färdig vattenkraftstation. Somliga ersättningsleveranser äro utdömda av vattendomstol. Beskattning av dessa leveranser skulle medföra, att leverantörerna måste skicka räkningar även i dessa fall. Vid alternativ I måste pris fastställas som underlag för skatten, varvid är att märka, att olika bärkraftiga användningsområden förekomma och att gratiskraft utnyttjas även för ändamål, för vilka normalt betalad kraft icke ifrågakommer, t. ex. rumsuppvärmning. Ävenså torde uppmätningen ofta vara ofullkomlig. Övervägande skäl tala fördenskull för att gratiskraften undantages från beskattning. *Beskattning vid samkörning m. m.* I samband med reglering av framrinningen i ett vattendrag förekomma kraftleveranser mellan ägarna till kraftstationer i vattendraget för att sammanjämka de olika önskemålen i fråga om krafttillgångens variationer. I längden får ett företag därvid lika mycken energi, som det lämnar, och betalning för leveranserna ifrågakommer icke ens formellt. Vad nu sagts gäller i huvudsak ock kraft som överföres vid den samkörning, som är etablerad mellan de stora kraftföretagen. Samkörningen innebär att dessa äro kontinuerligt sammankopplade för utbyte av kraft enligt fastställda planer. Genom samkörningen utnyttjas tillfälliga och permanenta överskott på vattenkraft inom vissa områden för att täcka förekommande underskott inom andra områden. Då vid nu angivna leveranser strömmen icke förbrukas utan blott utbytes mellan producenter bör skatt givetvis icke utgå.

Nämnd för fastställande av lägre skattesats i vissa fall. Vid en tillämpning av alternativ I skulle skatten beräknas på kraftpriset i varje särskilt fall. Detta skulle såsom ovan framhållits medföra ojämnheter i fråga om beskattningens verkan, vilka bliva särskilt framträdande, där strömkostnaderna för kWh räknat äro exceptionellt höga, exempelvis i vissa delar av Norrland. Skattemyndigheten skulle i dylika fall kunna medgiva nedsättning av skattesatsen. För att alla synpunkter härvid opartiskt skola kunna bedömas, torde vara erforderligt att dessa framläggas av en särskild till kontrollstyrelsen knuten rådgivande nämnd, i vilken under därtill lämpad opartisk person såsom ordförande, finnas representanter för producenter, distributörer och konsumenter. Även vid en tillämpning av alternativ II torde det vara lämpligt, att skattemyndigheten har möjlighet att inhämta råd av en dylik nämnd, där fråga är om medgivande av särskild lägre skattesats exempelvis för strömkrävande industrier, som äro lågspänningsanslutna, eller där högspänd särskilt billig kraft nyttjas för ändamål, som icke angivits i författningen, eller där angiven skattesats undantagsvis befinnes för hög.

Till frågan om förordningens *ikraftträdande* och erforderliga övergångsbestämmelser anföres i promemorian följande.

En beskattning å elektrisk kraft bör av praktiska skäl lämpligen sättas i kraft vid helårs- eller halvårsskifte. Därest ett förslag i ämnet skulle föreläggas riksdagen i vår synes följaktligen den 1 juli 1951 böra fastställas såsom dag för ikraftträdandet. Med hänsyn till att såsom angivits avläsningarna hos högspänningsabbonenter för månadsskiftet juni/juli påbörjas redan omkring den 25 juni skulle emellertid i särskild övergångsbestämelse böra stadgas, att, därest avläsning skett under tiden 20—30 juni 1951,

skatteplikt skall föreligga för ström som mottagits efter avläsningsdagen. Det torde med hänsyn härtill vara lämpligare, att förordningen träder i kraft den 20 juni 1951. I fråga om detaljdistributionen, där avläsning normalt sker med längre intervaller, bör skatten efter första avläsning efter förordningens ikraftträdande beräknas med ledning av den förbrukning, som efter proportionering kan anses falla på tiden efter den 20 juni 1951. Härigenom skulle skatten med sannolikhet ofta bliva för hög, då förbrukningen under sommarhalvåret normalt är betydligt lägre än under vinterhalvåret. Dessa och andra liknande ojämnheter vid övergången komma emellertid att utjämnas, därest skatten sedermera upphäves vid samma tid på året. För underlättande av proportioneringen torde särskilda hjälptabeller kunna utarbetas.

Ett särskilt övergångsproblem utgöra högspänningsabbonnenternas effektavgifter. Dessa erläggas efter viss schablon successivt under årets lopp. Efter årets slut sker slutavräkning, sedan avläsningarna för december avslutats. Därest alternativ I skulle tillämpas måste skatt beräknas även å effektavgiften, såvitt denna är att hänföra till andra halvåret 1951. Skatten torde därvid böra beräknas på halva den slutligt fastställda effektavgiften.

Yttranden.

Vattenfallsstyrelsen förordar att större gratisleveranser av elektrisk kraft beskattas. Styrelsen uttalar härom.

Det förefaller oriktigt att undantaga även stora gratisleveranser, utan det i punkt 4 sista stycket i bilaga nr 1 avhandlade alternativet bör i stället tillämpas, innebärande att gratisleverans över 100 kilowatt jämställes med egen kraftanläggning. Det blir då mottagaren, icke leverantören, som skall beräkna och inleverera skatten.

Enligt *statskontorets* mening föreligga icke bärande skäl för att den, som erhåller leverans av elektrisk kraft utan betalning, skulle undantas från beskattning. Därest praktiska svårigheter för beräkningen av skatt i dylika fall föreligga på den grund, att anordningar saknas för en exakt uppmätning av den förbrukade kraften, torde i allt fall en tillfyllestgörande uppskattning av den levererade kraftmängden kunna åvägbringas.

Statskontoret uttalar vidare att ämbetsverket icke funnit tillräckliga skäl föreligga för inrättande av en särskild rådgivande nämnd. Syftet med det ifrågasatta rådet skulle enligt statskontorets uppfattning kunna tillgodoses genom inhämtande av yttrande från redan befintliga verk eller myndigheter, som besitta speciella insikter på det förevarande verksamhetsområdet.

Kontrollstyrelsen har i fråga om den rådgivande nämnden anfört följande.

Kontrollstyrelsen finner det vara av värde att, särskilt under den första tiden, då nu ifrågasatt beskattning skall börja tillämpas, kunna inhämta råd hos dylik nämnd och underställa denna tveksamma fall. Beträffande nämndens sammansättning bör densamma, förutom ordföranden och suppleanten för denne, bestå av fyra ledamöter med personliga suppleanter. Ordföranden och suppleanten för denne böra utses av Kungl. Maj:t och vara domare i överrätt. Av ledamöterna bör en vara representant för kontrollmyndigheten, en för vattenfallsstyrelsen, en för de industriella avnämarna av elektrisk kraft samt en för producenterna och distributörerna av sådan kraft

(den sistnämnde representanten förslagsvis utsedd av Svenska elverksföreningen). Genom möjligheten att anlita denna nämnd beredes kontrollstyrelsen även tillgång till sakkunskap på hithörande tekniska områden.

Sveriges köpmannaförbund har bestämt krävt, att handeln icke blott täckes för de höjda varupriser, som bliva en följd av elskatten, utan även erhåller full ersättning för av skatten föranledda kostnadsökningar i övrigt.

Svenska elverksföreningen har till särskild behandling upptagit frågan om elskattens karaktär av beskattning av kommunerna. Föreningen anför.

En fråga av mera principiell betydelse, som bör påpekas i samband med förslaget till elskatt, är att förordningen kommer att medföra en direkt statlig beskattning av kommunerna. Elskatt torde nämligen komma att utkrävas för den energi, som av ett kommunalt elverk användes exempelvis för gatubelysning. Det torde endast vara i det fallet, att distributionen inom samhället handhas av ett företag med koncession och det i denna koncession ingår bestämmelse om att gatubelysningen är ett åtagande av det koncessionerade företaget, som skatt icke skall behöva betalas. För en stad på 60 000 invånare torde denna skatt på gatubelysningen uppgå till ett belopp av storleksordningen 15 å 20 000 kr. Vidare må nämnas att kommunala elverk i 15 av landets större städer tillsammans leverera 40 miljoner kWh per år till gatubelysning, motsvarande ett skattebelopp av 400 000 kr., räknat efter alternativ II.

Även kostnaderna för kommunala vattenverk, spårvägar, hamnanläggningar, sjukhus, skolor m. m. komma att påverkas genom beskattningen av den elkraft, som erfordras för deras drift. För Stockholm skulle den årliga beskattningen av den kommunala konsumtionen uppgå till ca 660 000 kr., varav på spårvägsdriften skulle falla ca 160 000 kr., allt enligt alternativ II. En beskattning av kommunerna av detta slag får anses ganska omotiverad.

De i förslaget angivna två alternativen för skattens beräkning, vilka i utredningen förmodas ge staten ungefär samma inkomster, komma i de enskilda fallen att leda till mycket varierande resultat. Exempelvis utgår utredningen från ett medelpris för industrikraft av 2,5 öre per kWh, vid vilket den 10-procentiga skatten i alternativ I och en skattesats av $\frac{1}{4}$ öre per kWh i alternativ II skulle ge samma intäkt. I praktiken varierar industrikraftpriserna emellertid från omkring 1 öre till 6 å 7 öre per kWh. Ett relativt fåtal tunga, kraftslukande industrier, mest belägna i Norrland eller eljest nära stora vattenkraftverk, har på grund av sina säregna uttagningsförhållanden de lägsta priserna, under det att de många lättare industrierna, belägna runt om i landets städer och samhällen, vilka dock tillsammans representera stora kraftbelopp, ha de högre priserna. Denna ojämnna fördelning gör att de båda alternativen träffa skilda konsumentkategorier på helt olika sätt. Sålunda skulle ett 40-tal stadselverk inleverera elskatt, belöpande på av dem distribuerad högspänd industrikraft, med ett belopp av 4,6 miljoner kr. enligt alternativ I men med endast 2,6 miljoner kr. enligt alternativ II. Å andra sidan komma de mycket stora kraftavnämarna, som ovan nämnts, att ha betydande fördel av alternativ I.

Efter remissförfarandets avslutande har av finansdepartementet införskaffats vissa uppgifter angående prisutvecklingen för vissa bränslen sedan 1939. Uppgifterna ha sammanställts i följande tabell.

År	Koks, kronor/ton		Kol, kronor/ton		Eldnings- olja, kronor m ^s (tankbils- lev.)	Ved, kronor/m ³ vid bilväg		
	Cif- pris	Konsu- mentpris	Cif- pris	Konsu- mentpris		björk	1:a barr	pann-
1939	32	45	21	30	100	9:—	7:—	6:—
1940	45	70	50	55	—	10:50	8:50	8:—
1941	70	85	65	60	—	10:50	8:50	8:—
1942	70	85	65	61	—	11:50	10:—	8:50
1943	70	85	65	61	—	12:50	10:50	9:—
1944	70	85	65	61	—	12:50	10:50	9:—
1945	70	85	65	61	170	12:50	10:50	9:—
1946	70	90	65	68	105	12:50	10:50	9:—
1947	95	113	65	78	110	12:50	10:50	9:—
1948	95	113	65	84	135	14:50	12:50	11:50
1949 ¹ / ₁ — ³⁰ / ₆	101	113	65	87	135	14:50	12:50	11:50
¹ / ₇ — ³¹ / ₁₂	89	123	65	91	135	14:50	12:50	11:50
1950	92	110	67	91	140	18:—	16:—	13:—
1951	103	123	82	95	145	24:—	20:—	17:—
Senaste dagsuppgift ..			115	145				

Kostnadsfrågor.

I sitt utlåtande har kontrollstyrelsen även framhållit att, därest styrelsen bleve beskattningsmyndighet för elskatten, detta påkallade viss utbyggnad av ämbetsverket och dess lokala skatteorgan.

Till frågan om den närmare utformningen av denna utvidgning och den därav betingade personalförstärkningen har kontrollstyrelsen återkommit i en promemoria av den 9 mars 1951. Kontrollstyrelsen framhåller därvid de svårigheter, styrelsen — i avsaknad av närmare erfarenheter huru ifrågavarande beskattningsarbete kan komma att gestalta sig — haft att precisera det erforderliga antalet befattningshavare och löneställningen för dessa. Särskilt understrykes i detta sammanhang att ett visst behov av befattningshavare med sakkunskap på det elektriska området kommer att föreligga och att det ej låter sig göra att på förhand angiva lönekostnaden för denna arbetskraft. För att få en grund för anslagsbeloppets bestämmande har emellertid kontrollstyrelsen gjort en överslagsberäkning av den för kontrollen av elskatten erforderliga personalen och funnit sig härutinnan böra räkna med 6 befattningshavare för mera kvalificerade uppgifter och 8—11 befattningshavare för expeditions- och skrivgöromål, samtliga knutna till kontrollstyrelsen, samt 15 assistenter vid den lokala skattekontrollen. Med utgångspunkt från denna personaluppsättning har kontrollstyrelsen uppskattat kostnaderna för kontrollen över elskatten till ca 400 000 kronor för år, varav ca 310 000 till avlöningar och resten till omkostnader. Enär beskattningsarbetet enligt departementspromemorian icke skulle helt igångsättas förrän under senare delen av år 1951, ha kostnaderna för budgetåret 1951/52 be-

räknats till ca 250 000 kronor, vartill komma engångskostnader för möbler, maskiner o. dyl. på 50 000 kronor. Löneposten för sistnämnda budgetår har därvid angivits till ca 200 000 kronor och omkostnaderna — bortsett från förenämnda engångsbelopp — till ca 50 000 kronor.

Enär kontrollstyrelsens och dess lokala förvaltnings nuvarande lokaler icke äro tillräckliga för inrymmande jämväl av de för elskattekontrollen erforderliga tjänstemännen, kommer en utvidgning av dessa lokaler enligt kontrollstyrelsen att bliva nödvändig. Kostnaderna härför, vilka icke f. n. kunna närmare angivas, förutsättas skola bestridas av medel från statens allmänna fastighetsfond.

Kostnaderna för den i departementspromemorian ifrågasatta nämnden med uppgift att tillhandagå kontrollstyrelsen med råd och anvisningar rörande vissa tillämpningsspörsmål har av kontrollstyrelsen beräknats till ca 10 000 kronor för år.

Departementschefen.

Det ekonomiska läget.

I finansplanen till årets statsverksproposition konstaterade jag, att vi vid övergången mellan 1950 och 1951 stodo inför en oundviklig anpassning uppåt av den svenska prisnivån, en förskjutning som måste ses mot bakgrunden av det internationella prisläget. Jag framhöll vidare, att sedan det nya pris- och löneläget utbildats, problemet om stabiliseringen av penningvärdet på den nya nivån måste rycka i förgrunden. Det gällde att se till att den oundvikliga anpassningsprocessen på pris- och löneområdet ej kom att utgöra inkörsporten till en kumulativ inflationistisk process med successiva pris- och lönestegringar. För såvitt icke ytterligare starka prishöjningar kommo till stånd utomlands, borde den förutsedda anpassningen av den svenska prisnivån kunna få karaktären av engångsförskjutning.

Målet för den ekonomiska politiken under den närmaste framtiden är sålunda att, efter lönerörelserna och anpassningen av det inhemska prisläget till priserna utomlands, uppnå och vidmakthålla ett stabilt penningvärde. Såsom i statsverkspropositionen närmare utvecklades är det härvid av vikt att konstatera, att de allmänna produktions- och försörjningsbetingelserna i vårt land fortfarande äro goda. I första hand synas därför i vart fall de försörjningsmässiga förutsättningarna föreligga för att samhällsekonomisk balans skall kunna skapas och fortsatta prisstegringar undvikas.

De i nationalbudgeten för 1951 ingående beräkningarna visade, att med utgångspunkt från de inkomsthöjningar som kunde förutses vid årsskiftet 1950/51 jämvikt borde kunna åstadkommas mellan den monetära efterfrågan och de samlade reala tillgångarna i form av varor och tjänster, under förutsättning att den ekonomiska politiken i enlighet med föreliggande och i statsverkspropositionen redovisade planer aktivt inriktades på att upprätthålla ekonomisk stabilitet och bemästra uppkommande tendenser till jäm-

viktstörningar. Det borde sålunda vara möjligt att förhindra sådana balansrubbnings, som sammanhängde med utvecklingen av de interna faktorerna på efterfråge- och tillgångssidan och som skulle kunna utlösa sekundära stegringar av prisnivån, utöver vad som svarade mot anpassningen till utlandsprisläget. Svårigheterna att bedöma framtiden voro emellertid betydande och man kunde icke bortse från inflationsriskerna, icke minst med hänsyn till vinstutvecklingen inom näringslivet och tendenserna på kreditmarknaden.

Den fråga som nu bör ställas är om den ekonomiska utvecklingen sedan årsskiftet kan sägas ha legat i linje med de uppgjorda prognoserna eller om det i belysning av vad som sedan dess inträffat finnes anledning att på nytt överväga de krav som måste ställas på den ekonomiska politiken för att ny stabilitet i samhällsekonomin skall kunna ernås vid det lägre penningvärdet. En mer definitiv bedömning av detta spörsmål bör lämpligen anstå, tills det slutliga riksstatsförslaget framlägges och nu pågående utredningar bl. a. inom konjunkturinstitutet ha slutförts. Jag torde emellertid redan nu få lämna en kortfattad, preliminär översikt av utvecklingen på olika områden, sådan den nu kan bedömas i ljuset av de ekonomisk-statistiska data som föreligga för den gångna delen av året.

Vad först den internationella prisutvecklingen beträffar kan konstateras att råvarupriserna fortsatt att stiga sedan slutet av 1950. En avmattning synes emellertid ha ägt rum sedan mitten av februari. Tendensen har dock varit oenhetlig. Textilpriserna ha gått ytterligare i höjden, medan däremot ett visst prisfall inträffat på livsmedelsråvaror. För flertalet metaller har prisläget varit fast och till och med vissa prissänkningar ha ägt rum.

Priserna på svenska exportvaror ha under de senaste månaderna stigit starkare än priserna på importvaror. Den förbättring av »terms of trade» som successivt ägt rum under senare delen av 1950 har därför fortsatt in på 1951.

De prisrörelser som hittills under året kunnat iakttagas utomlands tyda på att utvecklingen medfört kraftigare prishöjningar än vad man för ett par månader sedan räknade med. De omfattande lagerköp som ägt rum, särskilt för rustningsändamål, torde ha varit en utslagsgivande faktor härvidlag. Det är ännu omöjligt att avgöra huruvida den internationella prisutvecklingen nått kulmen. Fortsatta prisstegringar äro möjliga. I så fall skulle förutsättningarna för den ekonomiska politiken, såsom i statsverkspropositionen framhölls, förskjutas i ogynnsam riktning. Å andra sidan synes den inträdda dämpningen av prisuppgången på de internationella råvarumarknaderna under den senaste tiden tillsammans med strävandena att uppnå pris- och lönestabilisering i USA ingiva vissa förhoppningar om att en relativ prisstabilitet skall kunna åstadkommas på världsmarknaden och att sänkningar av för närvarande abnormt uppdrivna priser kanske kunna äga rum. Läget är visserligen vanskligt att bedöma men möjligheten till en utveckling i den sist antydda riktningen synes icke utesluten.

I fråga om utvecklingen på utrikeshandels- och valutaområdet bör till en början uppmärksammas att importen undergick en stark ökning mot slutet av 1950. Importöverskottet uppgick under förra året till 393 miljoner kronor. Fraktinkomster och andra osynliga poster i betalningsbalansen ha dock varit tillräckligt stora för att täcka underskottet och därutöver ge ett inkomstöverskott för hela bytesbalansen på i runt tal 100 miljoner kronor. Å andra sidan medförde kapitaltransaktioner av olika slag en nettobelastning under året på ungefär samma belopp, varför jämvikt skulle ha förelegat mellan in- och utgående betalningar. Den försämring av valutaställningen, som trots detta skedde under året, torde i huvudsak ha föranletts av vissa förskottsbetalningar. Under de senaste månaderna har importen volymmässigt ökat starkare än exporten. Det kan vidare konstateras, att försämringen av valutaställningen fortsatt under innevarande år. Skäl synas dock kunna anföras för att denna utveckling kan vara av tillfällig natur. Det bör sålunda beaktas att den svenska exportsäsongen ännu icke inträtt. Vidare torde man få räkna med den naturliga strävan hos importörerna att öka sina lager med hänsyn till prisstegringarna. Fortsatta förskottsbetalningar kunna också ha ägt rum. Importens sammansättning undergick visserligen under senare delen av 1950 en viss förskjutning i riktning mot färdigvaror, men en tendens i motsatt riktning har förelegat efter årsskiftet. I fråga om den ökade importen måste man även taga hänsyn till den väsentligt vidgade omfattningen av inköp för försvarets räkning och för beredskapslagring i riksnämndens regi. Man torde emellertid få räkna med att den ökade varuknapphet utomlands, som börjar göra sig gällande i samband med upprustningen, kan komma att medföra vissa svårigheter för svensk import i fortsättningen.

I fråga om de interna ekonomiska faktorerna torde först få beröras löne- och inkomstutvecklingen. Sådan denna utveckling nu kan överblickas synes den tyda på en något starkare uppgång än den som angavs i nationalbudgetprognosen. I nationalbudgeten för 1951 räknade man preliminärt med en ökning av förtjänstnivån mellan 1950 och 1951 med 12—13 procent. Såvitt man nu kan bedöma av ingångna avtal och om hänsyn därjämte tages till inkomsterna i jordbruk, skogsbruk och småföretag synes en ökning av förtjänstnivån med i medeltal 15—17 procent över genomsnittet för 1950 utgöra ett rimligt antagande beträffande slutresultatet av löne- och inkomstförändringarna.

Prisutvecklingen hittills sedan slutet av 1950 synes i huvudsak ha motsvarat de verkställda beräkningarna av effekten av subventionsavvecklingen, anpassningen till utlandspriserna och övriga prispåverkande faktorer. Någon beräkning av levnadskostnadsindex för första kvartalet i år föreligger ännu icke. Emellertid torde man få räkna med att verkningarna på den svenska prisnivån av den internationella prisutvecklingen komma att bli större än vad man vid årsskiftet ställde in sig på. Även andra omständigheter kunna föranleda härtill. Med hänsyn till detta förhållande kan emellertid inkomstutvecklingen, sådan den nu kan bedömas, knappast an-

ses ha i någon mer betydande grad skärpt riskerna för en sådan ökning av efterfrågan att försörjningsramen sprängs och den samhällsekonomiska balansen rubbas. Uppenbart är dock att en fortsatt löneglidning under året skulle utgöra en viss fara härför. Den ökade efterfrågan på arbetskraft och övriga uppgifter om läget på arbetsmarknaden indicera i någon mån riskerna för en dylik utveckling.

I fråga om konsumtionsutvecklingen tyda tillgängliga uppgifter på att den ökning av omsättningen i detaljhandeln som ägde rum under veckorna kring årsskiftet varit av tillfällig natur och i huvudsak får betraktas som hamstringsköp inför de väntade prisstegringarna.

Beträffande sparandets utveckling torde det ännu vara för tidigt att draga några mera bestämda slutsatser. En viss tillströmning av insättarmedel till kreditinstituten efter det kraftiga uttagningsöverskottet mot slutet av förra året kan dock konstateras.

Någon grund för att justera beräkningarna av investeringarnas omfattning under 1951 föreligger ej. Emellertid bör man beakta att stegringen av exportpriserna och prisuppgången över huvud taget kan medföra en starkare vinstökning inom företagen än som förutsatts, varigenom riskerna för en ansvällning av investeringsvolymen ökas.

Utvecklingen på penning- och kapitalmarknaden kännetecknas av en förnyad ökning av bankernas kreditgivning under sista kvartalet i fjol, vilken tendens fortsatt under det nya året. Ansvällningen av kreditgivningen får naturligtvis ses mot bakgrunden av den ökning av importen och investeringsverksamheten som ägde rum under 1950 och som åtminstone för importens del fortsatt under innevarande år. Det förefaller emellertid som om skärpningen av kassareservbestämmelserna och de mellan riksbanken och kreditinstituten träffade överenskommelserna om kreditåstramning icke har satt djupare spår i utvecklingen. Man kan naturligtvis icke utesluta möjligheten av att kreditexpansionen utan dessa anordningar hade varit ännu kraftigare och att åtgärderna därför ändå i någon mån verkat återhållande på kreditexpansionen. Emellertid kan det icke råda något tvivel om att utvecklingen på kreditmarknaden utgör en av de faktorer som kan rubba både jämvikten mellan efterfrågan och tillgång inom landet och balansen i förhållande till utlandet och som därför kräver en oavslätlig uppmärksamhet i dagens läge.

Vad angår anspråken från den offentliga sektorn på de ekonomiska resurserna torde man få räkna med någon ökning i förhållande till vad som kunde förutses vid årsskiftet. Statsutgifterna komma sålunda att undergå en viss stegring, särskilt till följd av ökade försvarskostnader under såväl löpande som nästa budgetår. Det kan exempelvis nämnas att medelsbehovet under fjärde huvudtiteln så vitt nu kan bedömas kommer att med 130 miljoner kronor överstiga vad som i statsverkspropositionen beräknats för budgetåret 1951/52. Även förhållandena på det kommunala området måste uppmärksammas i detta sammanhang. En viss benägenhet hos kommunerna att i sina planer öka investeringarna har kunnat förmärkas.

Av den nu lämnade översiktliga redogörelsen för utvecklingen utomlands och i Sverige under den senaste tiden synes framgå följande. Den fortsatta prisuppgången i utlandet, nedgången av valutareserven, den ännu obrutna vinstutvecklingen inom näringslivet, kreditexpansionen och statens ökade utgiftsbehov innebär att riskerna för jämviktsrubbingar ökats sedan årsskiftet. De angivna tendenserna äro icke av sådan storleksordning att de skulle omöjliggöra den eftersträvade samhällsekonomiska balansen, men de visa att betingelserna för att målsättningen för den ekonomiska politiken skall kunna realiseras undergått en tydlig försämring. Kravet på vissa skärpningar av den förda ekonomiska politiken framstår därför enligt min mening som ofrånkomligt i dagens läge.

Ytterligare åtgärder för att begränsa investeringsverksamheten kunna inom den närmaste framtiden visa sig erforderliga. Att skärpa byggnadsregleringen i detta syfte synes emellertid knappast möjligt. Redan enligt den fastställda investeringsbudgeten för innevarande år har tillståndsgivningen fått vidkännas en stark nedskärning. Dessutom komma begränsningar av tillståndsgivningen att först efter viss tid påverka byggnadsarbetenas omfattning. Byggnadsregleringen måste därför utbyggas med längre gående åtgärder i syfte att begränsa de utanför denna reglering liggande investeringarna. Ett steg i denna riktning har tagits i samband med att överenskommelsen med skogsindustrierna om införande av prisutjämningsavgifter kompletterats med bestämmelser om ökad avsättning till prisutjämningsfonderna. Härigenom komma ytterligare 50 kronor per ton pappersmassa att undandragas från vinsterna av de senaste månadernas prisuppgång utomlands. Ur samma synpunkt är det av väsentlig vikt att de vinstmedel som steriliseras genom investeringsskatten, som nyligen antagits av riksdagen, så snart som möjligt kunna indragas till statsverket. Jag har för avsikt att inom kort framlägga förslag om införande av ränta på kvarstående skatt. Genomförandet av detta förslag kan beräknas stimulera företagen att inbetala en större preliminär skatt och är därför under det första året av stor betydelse för möjligheterna att minska likviditeten inom företagen och de investeringar som finansieras med vinstmedel. Frågan om en skärpning av kassareservbestämmelserna torde vidare få upptagas till prövning, därest kreditexpansionen skulle visa sig fortgå. Det nya ränteläget efter diskontohöjningen den 1 december förra året torde medgiva utrymme för åtgärder i detta syfte.

Läget kräver vidare en skärpt och utvidgad priskontroll. Chefen för handelsdepartementet har nyligen erhållit bemyndigande att tillkalla en förhandlingsdelegation för överläggningar om de fortsatta riktlinjerna för priskontrollen. I avvaktan på att denna delegation, som enligt sina direktiv har att skyndsamt fullgöra sitt uppdrag, framlägger sina förslag anser jag mig icke böra närmare gå in på frågan om efter vilka grunder priskontrollen bör bedrivas i nuvarande läge för att stödja den allmänna ekonomiska politikens strävanden. Modifikationer i olika hänseenden av nu tillämpade riktlinjer torde dock komma att visa sig påkallade.

Finanspolitiken framstår såsom den ekonomiska politikens viktigaste instrument för att motverka de skärpta risker för jämviktsrubbingar som utvecklingen under den senaste tiden medfört. Redan i statsverkspropositionen underströks starkt kravet på en aktiv finanspolitik för upprätthållande av samhällsekonomisk balans. Kravet på att statsinkomsterna icke blott täcka de emotsedda utgifterna på den för året fastställda driftbudgeten och medelsförbrukningen på äldre reservationsanslag utan även ger ett överskott som med hänsyn till läget på kapitalmarknaden begränsar den statliga upplåningen till minsta möjliga belopp måste upprätthållas med all styrka.

Sedan statsverkspropositionen framlades ha stegrade utgiftsbehov framträtt, särskilt under fjärde huvudtiteln med hänsyn till kravet på ökad beredskap. Det utökade programmet för repetitionsövningar och medelsbehovet för forcering av flygmaterielanskaffningen m. m. komma sålunda att öka utgifterna på fjärde huvudtiteln med sammanlagt 130 miljoner kronor under nästa budgetår. Härtill kommer en utgiftsökning med 35 miljoner kronor för ytterligare ett index tillägg till folkpensionärerna. Övriga utgiftsökningar till följd av omkostnadsstegringar, höjda kostnader för spannmålsbolagets verksamhet m. m. torde icke understiga 125 miljoner kronor. Enligt dessa preliminära beräkningar skulle den sammanlagda utgiftsökningen på driftbudgeten för budgetåret 1951/52 i förhållande till statsverkspropositionens siffror uppgå till minst 300 miljoner kronor. Enligt statsverkspropositionen förelåg till täckande av löneregleringskostnader och ökad belastning på omkostnadsanslag ett överskott på driftbudgeten av 142 miljoner kronor. Utöver det formella anslag på 100 miljoner kronor som i statsverkspropositionen upptogs under tolfte huvudtiteln för löneregleringarna, kunna dessa nu beräknas draga en kostnad av 125—135 miljoner kronor. Av det i statsverkspropositionen beräknade överskottet skulle sålunda återstå ett belopp av i runt tal 10 miljoner kronor. Med utgångspunkt från det i statsverkspropositionen beräknade inkomstutfallet skulle således de nya utgifterna praktiskt taget helt sakna täckning.

Emellertid voro statsverkspropositionens beräkningar av inkomsterna å driftbudgeten försiktigt gjorda. Sedan numera resultaten av löne- och inkomstförändringarna säkrare kunna bedömas torde man kunna emotse en uppräknig av de direkta skatteinkomsterna. Riksräkenskapsverkets förnyade inkomstberäkningar föreligga emellertid först mot slutet av denna månad. Vissa uppskattningar torde dock redan nu kunna göras. Det synes rimligt att antaga att en ökning av inkomsterna med inemot 300 miljoner kronor kommer att inträda. Detta skulle likväl innebära att ett visst underskott å driftbudgeten skulle föreligga. Med hänsyn till beräkningarnas osäkerhet skulle man dock kunna hoppas på balans mellan inkomster och faktiska utgifter på driftbudgeten under nästa budgetår. Så mycket synes emellertid stå klart att något överskott på driftbudgeten, som skulle kunna användas för att täcka utgifter på kapitalbudgeten, i varje fall icke skulle uppkomma.

Liksom i finansplanen har vid detta resonemang bortsetts från den verkan som den föreslagna investeringsskatten kan få för statsinkomsterna. Anled-

ning saknas ännu att frånga de låt vara osäkra beräkningarna i finansplanen av intäkterna av denna skatt. Det belopp på 200 miljoner kronor som uppskattningsvis angivits, har förutsatts komma att disponeras för att i motsvarande grad nedbringa statens behov av upplåning för bestridande av kapitalutgifter. Enligt vad i finansplanen uttalades skulle ytterligare åtgärder i samma syfte övervägas, varvid avsågos bl. a. höjningar av taxorna vid affärsverken utöver vad som erfordrades för att täcka kostnaderna för löne-regleringarna. Det framhölls att det icke syntes uteslutet att det statliga lånebehovet genom dylika och andra åtgärder kunde nedbringas med ytterligare inemot 100 miljoner kronor. Man torde nu kunna räkna med att lånebehovet på kapitalbudgeten genom taxehöjningar vid postverket och telegrafverket kan nedbringas med högst 40 miljoner kronor. I enlighet med vad som förutsattes vid tidpunkten för statsverkspropositionens avlämnande äro därför ytterligare inkomster erforderliga för nedbringande av det statliga lånebehovet. Härtill kommer emellertid att utgifterna för kapitaländamål numera kunna beräknas stiga utöver vad som förutsågs vid nämnda tidpunkt. Det är dock ännu icke möjligt att bestämt ange hur mycket beräkningarna i statsverkspropositionen komma att överskridas. Man kan emellertid i första hand räkna med att anläggningsarbeten för lagringsändamål och andra beredskapsändamål komma att medföra kostnadsökningar på åtskilliga tiotal miljoner kronor. Anslagsbehovet under lånefonden för bostadsbyggande ökar med 45 miljoner kronor. Vidare måste man taga hänsyn till de investeringsanslag som komma att erfordras för bränslekommissionens uppköps- och lagringsverksamhet. Det belopp som beräknas behöva tagas i anspråk för detta ändamål uppgår till storleksordningen 110 miljoner kronor, varav 55 miljoner kronor hänföra sig till budgetåret 1951/52.

Med hänsyn till den utveckling som sålunda ägt rum sedan statsverkspropositionen avlämnades måste det stå klart att de krav som där uppställdes i fråga om nedbringande av det statliga lånebehovet under inga förhållanden kunna få frångås. Vid övervägandet av olika sätt för åstadkommande av den ytterligare ökning av statsinkomsterna som erfordras för att — tillsammans med de förut berörda taxehöjningarna — reducera lånebehovet med vad som förutsattes i finansplanen har jag funnit den ur olika synpunkter lämpligaste vägen vara att en beskattning anordnas å elektrisk kraft. Jag framlägger i det följande förslag härom.

De ytterligare utgiftsökningar för kapitaländamål som nu kunna förutses samt det förhållandet att betingelserna för uppnåendet av samhällsekonomisk balans undergått en försämring sedan årsskiftet gör det emellertid enligt min mening nödvändigt att överväga ytterligare ingripanden av finanspolitisk natur. Jag har därför undersökt möjligheterna att åstadkomma en ökning av statsinkomsterna för bestridande av utgifter för kapitaländamål utöver vad som angavs i statsverkspropositionen. Jag har därvid stannat för en höjning av fordonsbeskattningen. En dylik skatt kan beräknas ge ytterligare 100 miljoner kronor i statsinkomster. Jag framlägger senare denna dag förslag härom.

Sammanfattningsvis vill jag framhålla att den nu lämnade redogörelsen för det statsfinansiella läget budgetåret 1951/52 visar en förskjutning i klart ogynnsam riktning i jämförelse med beräkningarna vid årsskiftet i statsverkspropositionen. Samtidigt har i fråga om det allmänekonomiska läget riskerna för jämviktsrubbningsökning ökat. Såvitt det beror på oss själva äro emellertid förutsättningarna fortfarande för handen att uppnå samhällsekonomisk balans och stabilisera penningvärdet efter prisanpassningen och lönerörelserna. Men då måste krävas ett fasthållande av de i finansplanen uppdragna principerna för budgetpolitiken, en sträng sparsamhet med statsutgifter och en beredvillighet att vidtaga åtgärder, som öka statens inkomster.

Förslaget om skatt å elektrisk kraft.

I remissyttrandena ha framkommit delvis mycket skilda meningar om det föreliggande förslaget om en särskild elskatt. Flera remissinstanser ha visserligen icke framställt erinringar mot tanken i och för sig att beskatta elektrisk kraft men avstyrkt skatten på grund av en enligt deras mening olämplig fördelning av skattebördan. Sinsemellan motstridande uppfattningar ha emellertid därvid kommit till uttryck. Frånsett de myndigheter och organisationer, som kunna sägas representera produktions- och distributionsintressena, ha Sveriges lantbruksförbund, RLF, Svenska stadsförbundet, Sveriges hantverks- och småindustriorganisation samt vissa handelskamrar helt avstyrkt skattens genomförande. Lantbruksförbundet har främst invänt att man genom elskatten skulle återställa den ursprungliga prisrelationen mellan elkraft och andra energikällor såsom kol, olja och ved samt fördyra de redan förut höga kraftavgifterna på landsbygden. I anledning av detta uttalande vill jag erinra, att bränsleprisen såsom framgår av den i det föregående återgivna tabellen sedan längre tid varit i oavbrutet stigande under det att elkraftsprisen varit praktiskt taget oförändrade från slutet av 1930-talet. Förkrigstidens relation skulle på intet sätt återställas genom en elskatt av nu ifrågasatt storleksordning.

Den högre kraftkostnaden på landsbygden beröres förutom av lantbruksförbundet även av RLF, som bl. a. uttalar, att elskatten skulle motverka rationaliseringen inom lantbruket. Det är emellertid att märka att i den jordbrukskalkyl, som ligger till grund för prisregleringen på jordbrukets område, hänsyn tages även till jordbrukarnas kostnader för användning av elektrisk kraft. I stort sett kunna sålunda jordbrukarna beräknas få täckning för den ökade kraftkostnaden. Vid dylikt förhållande bortfaller väsentligen denna erinran mot skatten.

De av vattenfallsstyrelsen, elkraftutredningen, elverksföreningen och vattenkraftföreningen framförda anmärkningarna mot elskatteförslaget kunna sammanfattningsvis sägas hänföra sig till den elektriska kraftens karaktär av produktionsmedel, till elskattens kraftprishöjande, taxerubbande och ojämna verkningar och till beskattningens administration. Även Svenska stadsförbundet framför liknande synpunkter.

Vad först beträffar anmärkningen mot att nyttja ett produktionsmedel såsom skatteobjekt har vattenfallsstyrelsen uttalat, att elskatten vore utformad såsom en konsumtionsskatt men i realiteten till övervägande delen innebure beskattning av ett produktionsmedel, vilken icke verkade definitivt i och med uttagandet utan komme att få en serie följdverkningar mest i form av prisförhöjningar eller strävanden efter sådana inom hela näringslivet. I anslutning till detta uttalande erinras från remissinstansernas sida att omkring 90 procent av den totala kraftproduktionen inom landet förbrukas inom industri, jordbruk, samfärdsel m. m. och blott resterande cirka 10 procent konsumeras direkt i samband med befolkningens dagliga livsföring.

Sistnämnda förhållande har i vissa yttranden tolkats så att skatten till blott 10 procent skulle komma att belasta den privata konsumtionen. Emellertid måste man vid beräkning av fördelningen av skattetrycket även ta hänsyn till skattesatsen. Då denna enligt utredningsmannens förslag, oberoende av om värde- eller styckeskatt skulle tillämpas, för industrikraft skulle utgöra fjärdedelen, i vissa fall tiondelen av skattesatsen för kraft för borgerliga ändamål, komme skatteintäkterna, därest förslaget skulle genomföras, att härröra från den privata konsumtionen till betydligt större del än 10 procent, enligt verkställda beräkningar över 30 procent. Då jag i det följande vid behandling av frågan om skattealternativ och skattesatser kommer att närmare ta upp detta spörsmål, vill jag här endast erinra om att i yttrandena delade meningar framkommit på denna punkt och att såväl LO som TCO ansett, att den industriella kraften bort bära en större andel av elskatten.

Vattenfallsstyrelsens argument att elskatten skulle vara olämplig ur den synpunkten att den verkar indirekt och åstadkommer prisförhöjningar eller tendenser till sådana över ett större fält kan icke anses godtagbart. Tvärtom måste en skatt av sådan art som elskatten i nuvarande läge givas företräde framför åtskilliga andra former av indirekt beskattning. Såsom framhållits i de till utredningsmannen meddelade direktiven kommer den icke att alltför markerat drabba vissa varugrupper utan kommer att likasom fallet var med pappersskatten att slås ut över produktionen i dess helhet, samtidigt som den även träffar den privata konsumtionen direkt. Skattesatserna kunna bli relativt låga, och de ogynnsamma verkningar, som en indirekt beskattning alltid för med sig i skilda speciella hänseenden, synas kunna bli förhållandevis begränsade.

Producent- och distributörintressenternas andra mera väsentliga anmärkning mot elskatten, som hänför sig till dess kraftprishöjande verkningar, har närmare utvecklats så att elkraftens betydelse för rationalisering inom näringslivet och höjning av levnadsstandarden skulle motverkas av den genom elskatten åstadkomna kraftprishöjningen och att övergång till andra kraftkällor, huvudsakligen då importerade fossila bränslen, kunde befaras. Verkningarna skulle förstärkas av de förestående taxehöjningarna på 10—15 procent. Mot det i direktiven gjorda uttalandet att elkraftprisen visat sig

vara ovanligt prisstabila och att den elektriska kraften för närvarande finge anses billig sett i relation till den prisstegring, som eljest ägt rum, har det av elkraftutredningen påpekats, att prisstabiliteten vore skenbar, i det att prisstegringar på många håll på landsbygden kunnat undvikas endast genom att distributionsnätens underhåll och förstärkning eftersatts. De sålunda i yttrandena framställda erinringarna måste bedömas med aktgivan- de på prisutvecklingen för å ena sidan elkraft och å andra sidan konkur- rerande kraftkällor, främst kol, olja och ved. Tages hänsyn till dessa pris- relationer och till löneutvecklingen synes det stå utom varje tvivel att en elskatt av föreslagen storleksordning icke alls eller i varje fall i mycket obetydlig grad kan motverka pågående rationaliseringssträvanden och än mindre medföra återgång till andra kraftkällor, vilkas utnyttjande i dag betingar ett i vissa fall mångdubbelt högre pris än vid den tidpunkt, då övergången till elektrisk kraft skedde. Vad nu sagts torde äga giltighet även om den angivna taxehöjningen om 10—15 procent genomföres och även om ytterligare prishöjningar på sina håll måste genomföras för att täcka kostnader för underhåll och förstärkning av distributionsnätet. Såvitt jag kan finna har utvecklingen av bränsleprisen varit sådan att den kan ge an- ledning till vissa farhågor att strävandena till övergång till eldrift inom in- dustrien komma att bli så omfattande att det kan uppstå vissa svårigheter att tillgodose de ökade anspråken.

Ifrågavarande remissinstanser ha beträffande elskattens tariffrubbande egenskaper framhållit att det betydande arbete, som nedlagts för att skapa progressiva taxor, skulle motverkas. Med progressiva taxor förstås härvid taxor som äro så konstruerade, att de vid lämplig anpassning av merut- tagning ge lågt fortsättningspris. Härigenom utnyttjas eljest oanvänd pro- duktions- och överföringskapacitet, exempelvis kraft nattetid för uppvärm- ningsändamål. Ett införande av elskatt uppgives komma att medföra bak- slag för dessa taxesträvanden i det att skatten icke kunde utformas med hänsyn till de känsliga sambanden med fortsättningsprisen. Ehuru måhän- da betydelsen av det anförda icke bör överdrivas, är det naturligtvis riktigt att dessa samband i vissa fall kunna rubbas om skatten, vare sig fråga är om värdeskatt eller om styckeskatt, direkt skall läggas på de nuvarande taxorna. De taxor, för vilka det nu sagda äger giltighet, kunna naturligtvis byggas om, då en skatt pålægges. Detta torde emellertid oftast ske, då en ren taxehöjning vidtages, och såsom angivits är just nu en allmän taxe- höjning om 10—15 procent aktuell.

Till frågan om skattens ojämna verkningar återkommer jag senare i samband med att skattealternativ och skattesats behandlas. I detta samman- hang må endast understrykas, att skattens verkningar i avsevärd grad kun- na regleras genom en differentierad skattesättning och att det därvid blir fråga om en avvägning av skattesatserna med hänsyn till olika intressen. I anledning av gjorda remissuttalanden att skatten särskilt skulle drabba Norrland på grund av större förbrukning av elkraft för belysnings- och mat- lagningsändamål må här vidare framhållas, att skattekostnaden för belys-

ning i allmänhet är obetydlig eller omkring 2 öre för kvadratmeter bostadsyta och år och att kostnadsstegringen för elvärme även med en skattebelastning såsom nyss angivits kommer att bli mindre än för konkurrerande bränslen såsom ved, kol eller gas.

I fråga om elskattens administrerande har vattenfallsstyrelsen uttalat att den skulle kräva oproportionerligt stora uppoffringar i form av improduktivt arbete, besvärligheter och kostnader. Elverksföreningen har lämnat en närmare redogörelse för de uppkommande svårigheterna. En försiktig uppskattning tyder enligt föreningens uppfattning på en årlig kostnad av 50 öre å 1 krona per abonnent eller 1,5 till 3 miljoner kronor per år för hela abonnentstocken.

Det stora antalet abonnenter utgöres av hushållsabbonenter och likställda — 2,5 miljoner mot uppskattningsvis något eller några tusental industriabbonenter. Därest för kraftleveranserna till dessa hushållsabbonenter — på sätt i det följande förordas — en styckeskatt tillämpas, kommer debitering och uppböden av kraftavgifter inklusive skatt icke att försvåras i fråga om det stora flertalet, för vilket avgifterna helt eller delvis beräknas efter energi. Skatten skulle blott medföra att energiavgifterna höjas exempelvis från 11 till 12 öre för kWh. Merarbete kommer däremot att uppstå genom att deklaration skall avgivas och skatt inbetalas av den skatteredovisande distributören. I fråga om nu avsedda hushållsabbonenter framräknas emellertid för bokföring och statistik i allmänhet antingen antalet kWh eller debiterade energiavgifter, ofta båda uppgifterna, varför totala skatten i regel utan större omgång kan angivas i deklarationen. För industriabbonenter och likställda kommer att i det följande förordas en skatt beräknad efter 10 procent av debiterade kraftavgifter. Å varje räkning — i regel utfärdas fyra räkningar för år — skulle följaktligen göras ett tillägg å 10 procent och vid deklarationens upprättande skulle 10 procent av de totalt debiterade kraftavgifterna angivas såsom skatt. En dylik anordning synes icke komma att erbjuda mera betydande administrativa svårigheter eller medföra någon större personalförstärkning. Till frågan om de centrala administrationskostnaderna återkommer jag i det följande.

Sammanfattningsvis vill jag uttala att en elskatt otvivelaktigt här och var kommer att medföra vissa olägenheter och visst administrativt besvär. Dessa verkningar torde dock bli jämförelsevis begränsade. De anmärkningar, som framställts mot förslaget, synas delvis skjuta över målet och äro i betraktande av vad jag tidigare anfört icke av sådan art att de uppväga de synnerligen starka skäl, som i dagens situation tala för införande av elskatt. Jag förordar sålunda att förslag härom förelägges riksdagen.

I fråga om skattens utformning blir den väsentliga frågan att fastställa skattetyper och skattesatser. Utredningsmannen har framlagt två helt skilda alternativ för beräkningen av skatten. Enligt det ena (alternativ 1) skulle skatten konstrueras som en värdeskatt, bestämd till 10 procent av de i varje fall totalt debiterade kraftavgifterna, och enligt det andra (alterna-

tiv 2) skulle skatten såsom en styckeskatt utgå med vissa fixerade belopp per energienhet, olika för de skilda användningsområdena.

Vad angår den kraft som förbrukas för s. k. borgerliga behov, dvs. i hushåll, affärer och småindustri, uttalas i utredningsmannens memoria, att kraftprisen vore starkt varierande och att en värdeskatt ytterligare skulle öka föreliggande prisspänning. Vissa prisvariationer vore dock beroende på förbrukningsområdet och kraftens utnyttjning. Hög utnyttjning medförde vid andra taxor än energitaxor låga kraftpris. Dessa förhållanden talade mot en styckeskatt. Ur debiteringssynpunkt skulle emellertid en styckeskatt vara att föredraga, då skatten därvid skulle få karaktär av taxehöjning av energipriset, under det att vid en värdeskatt särskild tilläggs-post måste göras å varje räkning. Även för den industriella kraften skulle skatten kunna uttagas såsom värdeskatt eller styckeskatt. Utan ställningstagande uttalar utredningsmannen härom att om en styckeskatt skulle tillämpas, denna kunde antingen fastställas efter lägsta i allmänhet tillämpade kraftpris, 1 öre/kWh och alltså utgöra 0,1 öre/kWh eller ock differentieras på ett par skattesatser efter tillämpade pris inom olika användningsområden. Härutinnan föreslår utredningsmannen 0,1 öre/kWh för elektrokemisk och elektrotermisk industri och 0,25 öre för annan industriell användning samt för järnvägsdrift och för uppvärmning av lokaler.

Då i regel högspänd kraft förbrukas inom storindustrien och för järnvägsdrift och lågspänd kraft för borgerliga behov bör enligt utredningsmannen styckeskattalternativet utformas så att skatt skall utgå för lågspänd kraft med 1 öre/kWh och för högspänd kraft efter någon av skattesatserna 0,1, 0,25 eller 1,0 öre/kWh, beroende på användningsområdet. Skattesatsen för den lågspända kraften skulle nära svara mot en värdeskatt av 10 procent, räknat på det genomsnittliga kWh-priset, 11 öre.

Statskontoret och kontrollstyrelsen ha förordat, att skatten skall utgå såsom styckeskatt i fråga om kraft för borgerliga behov och såsom värdeskatt i fråga om industriell kraft. Avgörande vid dessa ämbetsverks ställningstagande har varit önskvärdheten av att ernå en enhetlig, av de betydande prisvariationerna oberoende skatt, såvitt avser kraft för borgerliga ändamål, och en efter kraftens förbrukningsvärde anpassad skatt, såvitt avser industriell kraft. Vattenfallsstyrelsen däremot har energiskt uttalat sig mot styckeskatten främst av tekniska skäl; den vore i högre grad tariffrubbande samt i vissa fall orättvis och olämplig i tillämpningen. Elkraftutredningen har framhållit, att styckeskatt är förmånligast vid låg förbrukning och värdeskatt vid hög förbrukning. Värdeskatt vore sålunda minst utvecklingshämmande ur detaljförbrukarnas synpunkt. Kemiska industrikontoret har bestämt uttalat sig för en styckeskatt; samtidigt har kontoret hemställt att den elektrokemiska och elektrotermiska industrien undantages från elskatt. Sveriges köpmannaförbund har under erinran om den norska enhetliga styckeskatten framhållit, att mycket talade för en enhetlig skattesats, enär en gruppering i skatteklasser tedde sig omotiverad och orättvis. LO har på i yttrandet närmare anförda skäl förordat att skatten uttages på sådant sätt, att

hushållsförbrukning och industriell förbrukning i stort sett belastas med samma skattesats, räknat i öre per kWh. TCO har ansett styckeskatten vara att föredraga. I fråga om skattesatsernas storlek har TCO uttalat, att det framlagda förslaget vore väl avvägt, även om det kunde ifrågasättas om ej skatten på industrien borde göras något högre.

Från flera remissinstanser har framhållits, att spänningsgränser icke vore lämpliga som grundval för differentieringen av konsumentgrupperna.

Den för borgerliga behov levererade elkraften betingar i olika delar av landet ganska skilda priser, även om man bortser från inverkan av tariffer och utnyttjning. Prisvariationerna kunna exempelvis vara beroende på lokala förhållanden och höga råkraftpriser. Vid dylikt förhållande kan jag icke finna lämpligt, att de debiterade kraftavgifterna läggas till grund för skattens bestämmande, varigenom redan förut höga kraftavgifter, exempelvis å landsbygden, skulle stiga mera än kraftavgifterna å de orter, där kraften av olika omständigheter kunnat hållas billig. Anmärkningarna i vissa remissyttranden att elskatten skulle drabba landsbygden hårdare än tätorterna bortfalla i väsentlig mån om skatten utgår med visst enhetligt belopp för kWh. Jag förordar sålunda, att skatten å elektrisk kraft för borgerligt bruk fastställles såsom styckeskatt. En sådan skatt måste också ur administrativ synpunkt vara avgjort att föredraga. En av mig föranstaltad undersökning angående debiterings- och uppbördsförfarandet vid några elverk och andra distributionsföretag — däribland Stockholms elverk — har givit vid handen, att en värdeskatt skulle vara mycket svår att genomföra i praktiken.

För industrikraftens vidkommande gestalta sig förhållandena annorlunda. Prissättningen över hela riket är betydligt mera enhetlig och föreliggande prisvariationer äro i allmänhet betingade av förhållanden som framför allt sammanhånga med tariffsättning, beroende på användningsområde, och med elkraftens utnyttjning. Man bör alltså använda antingen en värdeskatt eller en efter användningsområdet differentierad styckeskatt. Då svårigheter föreligga att på ett smidigt sätt differentiera skattesatserna så att de få en tillfredsställande anknytning till kraftpriset, anser jag mig beträffande den industriella kraften i likhet med statskontoret och kontrollstyrelsen böra förordna en värdeskatt. Med hänsyn till det förhållandevis ringa antalet abonnenter torde såsom jag antytt i det föregående en värdeskatt icke erbjuda på långt när samma problem ur administrativ synpunkt, som den skulle göra beträffande den borgerliga förbrukningen.

Värdeskatt torde böra utgå i fråga om icke allenast kraft till storindustrier utan även kraft till järnvägsdrift samt överskottskraft. För småindustri liksom för handel tillämpas i regel sådana taxor, att en värdeskatt icke skulle ställa sig förmånligare än en efter motsvarande grunder beräknad styckeskatt. Skulle undantagsvis förbrukare tillhörande dylik kategori av någon anledning åtnjuta kraft till särskilt förmånligt pris bör detta i regel icke föranleda till att han kommer i åtnjutande av en förmånligare värdeskatt. I

särskilda fall bör emellertid så kunna bli fallet. Det skulle kunna övervägas att där billig kraft nyttjas för uppvärmning av bostäder eller för varmvattenberedning i allmänhet låta skatten beräknas såsom en värdeskatt. Med hänsyn till den tidigare påvisade utvecklingen på bränslemarknaden och då dessutom därigenom en betydande börda skulle läggas på distributören anser jag mig emellertid icke kunna förordna en sådan lösning.

Med en differentiering på olika skattesystem på sätt som förordats uppstå svårigheter i fråga om avgränsningarna av de olika förbrukarkategorierna. I promemorian har under styckeskattealternativet uppdelningen av förbrukarna i industriförbrukare och andra förbrukare skett genom angivande av leveransspänning. Även i fråga om den nu aktuella kategoriklyvningen torde en spänningsgräns kunna nyttjas, eftersom storindustrin liksom järnvägs- och spårvägsföretagen huvudsakligen nyttja högspänd kraft. Där undantagsvis så ej är fallet torde kontrollmyndigheten böra kunna förordna, att värdeskatt likväl skall utgå. Vad angår producent, som nyttjar framställd kraft i egen industrirörelse, torde endast mera undantagsvis kraften framställas såsom högspänd. På grund härav torde för dylika fall kunna medgivas att skatt skall utgå såsom värdeskatt, oberoende av arbetsspänning. Å andra sidan torde i vissa specialfall böra förordnas av kontrollmyndigheten att styckeskatt skall utgå för högspänd kraft. Jag får i detta sammanhang framhålla, att fastställandet av värde och i vissa fall även av energikvantitet kan komma att stöta på svårigheter, där fråga är om producents förbrukning av kraft i egen rörelse. Då det emellertid för fastställandet av kostnadsfördelningen på olika kostnadsställen i varje större företag torde vara erforderligt att äga noggrann kännedom om energiförbrukning för varje art av varuproduktion, synes i vart fall energikvantiteternas fastställande icke komma att erbjuda några större problem. Kontrollmyndigheten bör äga förordna om uppmätning i fall där sådan icke sker eller kraftförbrukningen ej kan framräknas med ledning av annan kraftförbrukning. I vissa fall uppmättes icke lågspänd kraft, som levereras till hushållsabonnenter och liknande förbrukare; avgifterna utgå därvid såsom effektavgifter eller fasta avgifter. I sådana fall synes förordnande om uppmätning i regel icke erforderligt utan skatten bör fastställas som värdeskatt. Värdeuppskattningen av kraft, som nyttjas i egen rörelse, bör verkställas så enhetligt som möjligt för hela landet. Kontrollmyndigheten torde lämpligen härvid böra fastställa detaljerade kraftvärden för de olika förbrukningsområdena, lämpligen efter hörande av en sådan särskild nämnd, som jag i överensstämmelse med vad som föreslagits i utredningsmannens promemoria anser böra inrättas. Jag återkommer senare till denna fråga. Vad nyss sagts om fastställande av kraftvärde för producent som nyttjar framställd kraft i egen rörelse bör jämväl gälla där förbrukare av elektrisk kraft erhåller kraften från producent, som står i sådant intresseförhållande till förbrukaren, att detta kan antagas ha inverkat på prissättningen.

I utredningsmannens promemoria har gränsen mellan högspänd och låg-

spänd kraft satts vid 1 000 volt. I allmänhet förstår man emellertid med högspänd kraft även sådan ström, i regel med en spänning av lägst omkring 500 volt, som levereras för spårvägsdrift. Då kraften till spårvägsdrift lämpligen bör beskattas enligt värdeskattesystemet, synes gränsen böra sättas vid en spänning som något understiger 500 volt, förslagsvis vid 450 volt. Då undantagsvis särskilda förhållanden det påkalla, bör avvikelser från denna gränsdragning kunna medgivas av Kungl. Maj:t eller kontrollstyrelsen.

Utredningsmannens förslag till skattesatser är uträknat så att skatten i princip skall utgöra 10 procent av debiterade kraftavgifter. Att skatten sålunda skulle fastställas efter samma norm för industriell kraft som för kraft till borgerliga ändamål har föranlett erinringar såväl från industriens intresseorganisationer som från arbetstagarorganisationerna. De förstnämnda organisationerna, representerade av industriförbundet och flera handelskammare, anse att den föreslagna elskatten icke i tillräcklig mån skulle träffa den privata konsumtionen. En förskjutning av skattebelastningen mot denna konsumtion förmenas vara av så väsentlig betydelse, att utredningsmannens förslag avstyrkts, ehuru organisationerna förklarat sig i och för sig kunna godtaga en skatt å elektrisk kraft. Arbetstagarorganisationerna å sin sida ha, med hävdande av privatkonsumenternas intressen, förordat en enhetlig styckeskattesats eller gjort gällande att industrien borde bära större andel av skattekostnaden. Även Sveriges köpmannaförbund har med hänsyn till handelns intressen anslutit sig till tanken på en enhetlig styckeskatt.

Såsom jag redan angivit skulle en elskatt, i princip utgående med 10 procent av debiterade kraftavgifter, medföra att industri, jordbruk, samfärdsel och handel skulle i första hand bära omkring 70 och den privata konsumtionen omkring 30 procent av den totala skattebelastningen. Emellertid kommer den slutliga fördelningen av skattebördan att bli en annan. Såsom jag redan framhållit torde hänsyn komma att tagas till elskatten vid jordbrukskalkylen. Den återverkan på livsmedelspriserna på grund av höjda produktionskostnader i jordbruket, som elskatten därigenom skulle få, har av LO beräknats till 2 å 3 kronor per normalfamilj och år. Även på industriens och det övriga näringslivets områden torde i nuvarande läge på vissa håll skatten komma att övervältras på konsumtionen. Detta gäller sådana produktionsgrenar, där elektriciteten spelar en förhållandevis stor roll bland produktionskostnaderna såsom exempelvis den elektrokemiska och elektrotermiska industrien, i den mån de nuvarande marginalerna och prisförhållandena eljest motivera en sådan övervältring.

Utredningsmannens principförslag beträffande skattesatsernas höjd finner jag lämpligt avvägt med hänsyn till nuvarande läge. Jag förordar sålunda, i överensstämmelse med de riktlinjer som i det föregående angivits, att elskatt skall utgå för lågspänd kraft — eller kraft med leveransspänning understigande 450 volt — med 1 öre för kilowattimme och för högspänd kraft med, såsom huvudnorm, 10 procent av kraftavgiften.

Utredningsmannen har beräknat intäkten av skatten till omkring 70 miljoner kronor. I ett flertal yttranden har framhållits, att från detta belopp måste dragas den minskning i den statliga direkta beskattningen, som blir en följd av att företagare, vilken i sin rörelse förbrukar elektrisk kraft, äger vid den skattemässiga inkomstberäkningen verkställa mot skatten svarande avdrag. Nettointäkten av skatten skulle enligt vattenfallsstyrelsens beräkningar på grund härav och med hänsyn till vad som faller på statens egna verk och bolag komma att uppgå till endast 45 å 50 miljoner kronor. Häremot må framhållas att inkomsten för rörelseidkaren eller jordbrukaren blir lägre endast för de fall då skatten icke övervältats. Har däremot så skett, kommer avdraget att kompenseras genom en motsvarande höjning av rörelsens eller jordbrukets bruttointäkter. Vidare bör icke förbises att för åtskilliga företag föreligger ett intresse av att visa en år efter år tämligen konstant bokföringsmässig vinst och att i följd därav en nytillkommen utgiftspost ofta nog icke påverkar den skattemässiga vinst, som företaget kommer att visa, utan allenast övar inflytande vid varulagervärderingen eller utnyttjandet av den fria avskrivningsrätten. Det sagda gäller särskilt då den nya utgiftsposten är av relativt begränsad storleksordning. Med hänsyn till angivna förhållanden låter det sig icke göra att närmare beräkna elskattens inverkan på den statliga inkomstskatten; något fog för den i ett flertal yttranden hävdade meningen att sänkningen skulle uppgå till 20 å 25 miljoner kronor torde i vart fall icke föreligga.

Den av utredningsmannen beräknade intäkten av skatten, cirka 70 miljoner kronor, kan till följd av vissa skattebefrielser och skattenedsättningar, som jag i det följande förordar, komma att reduceras med visst belopp, uppskattningsvis omkring 3 miljoner kronor. Vidare är att märka, att skatteintäkten för det första budgetåret kommer att reduceras dels till följd av att förordningen först successivt kommer att träda i kraft och dels på grund av att inbetalningen av skatten kommer att släpa efter.

Svenska elverksföreningen har gjort vissa uttalanden angående den direkta belastning å kommunerna, som elskatten kommer att medföra. Såvitt angår elkraft, som nyttjas för gatubelysning, har uppgivits, att kommunala elverk i 15 av landets större städer tillsammans levererade 40 miljoner kWh. Därest värdeskatt beräknas å ett kWh-pris av 5 öre/kWh svarar detta mot ett skattebelopp av 200 000 kronor. I Stockholm kan skatten för den årliga totala kommunala konsumtionen beräknas till 660 000 kronor, därvid inräknats sådana kraftleveranser som till kommunala vattenverk, spårvägar, hamnanläggningar, sjukhus, skolor m. m. En beskattning av kommunerna av detta slag ansåge elverksföreningen ganska omotiverad. Till den del kommuner driva rörelse och i denna förbruka elektrisk kraft kan det emellertid, såvitt jag kan finna, icke vara omotiverat att de i likhet med privtata förbrukare erlägga skatt för förbrukad kraft. Kommunerna ha för övrigt, om prisförhållandena nödvändiggöra detta, vissa möjligheter att genom taxe- eller andra prishöjningar täcka sig för skattekostnaderna.

På sätt utredningsmannen föreslagit bör kontrollstyrelsen vara kontrollmyndighet beträffande beskattningen. Statskontoret har, med den ståndpunkt ämbetsverket intagit i fråga om bedömningsgrunderna för elskatt, icke kunnat finna tillräckliga skäl föreligga för att en särskild rådgivande nämnd inrättas vid kontrollstyrelsens sida. Med den av mig förordade utformningen av skattesystemet synes det emellertid vara erforderligt att en sådan nämnd inrättas. Jag har tidigare berört ett av de spörsmål, som lämpligen icke böra avgöras av statlig myndighet utan att de belysts ur olika synpunkter av en nämnd representerande olika intressen. Det är icke möjligt att på förhand mera i detalj angiva arten av de frågor, vilka av kontrollmyndigheten böra hänskjutas till nämnden för dess hörande. Under en övergångstid, innan tillräcklig praktisk erfarenhet rörande skatten och dess verkningar hunnit vinnas, torde det emellertid vara lämpligt, att kontrollstyrelsen inhämtar nämndens råd i prejudicerande frågor rörande olika förbrukarkategoriernas hänförelse till styckeskatte- eller värdeskattegruppen samt angående värdering av kraft, vilken förbrukas av producenten eller levereras till icke fristående förbrukare. Sedan skatten tillämpats någon tid torde behovet av särskild rådgivande nämnd minska, och det är möjligt att den icke kommer att vara erforderlig under ett kommande budgetår. Instruktion m. m. för nämnden torde böra fastställas av Kungl. Maj:t. Likaså torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma ersättning till ledamöterna.

Svenska vattenkraftföreningen har framhållit, att ödebygdselektrifieringen genomförts till betydande kostnader, ofta med statligt bidrag. Då det icke vore lämpligt att lägga skatt på ödebygdskraft har föreningen föreslagit befrielse från elskatt för dylika fall. Föreningen har även, under erinran om de höga råkraftprisen på Gotland, vilka sammanhänge med att kraften producerades med ånga, föreslagit att Gotland undantoges från beskattningen. Från Gotlands elverk och Gotlands högerförbunds styrelse ha med samma motivering hemställt om skattebefrielse för elektrisk kraft, som produceras på Gotland.

Vad sålunda framförts synes med hänsyn till de speciella omständigheterna i dessa fall böra beaktas. I fråga om kraften till ödebygder torde skattefriheten böra bestämmas av kontrollmyndigheten från fall till fall. Lämpligen torde i dylika fall den av utredningsmannen föreslagna nämnden böra höras. Den gotländska elkraften bör direkt i författningen undantagas från beskattning.

I ett remissyttrande har framhållits, att den ångproducerade kraften över huvud borde undantagas från beskattning på grund av de höga framställningskostnaderna. Då emellertid sådan kraft ofta kompletterar en elproduktion, grundad på vattenkraft, låter det sig icke göra att generellt medgiva skattebefrielse för den ångproducerade kraften. Kontrollstyrelsen bör emellertid, där så finnes påkallat, kunna medgiva en förmånligare skatteberäkning.

På sätt i promemorian förordats torde skatteförordningen böra utformas i nära anslutning till varu- och försäljningsskatteförordningarna. I enlighet härmed och med iakttagande av vad i det föregående anförts och förordats har inom finansdepartementet upprättats förslag till *förordning om skatt å elektrisk kraft (elskatteförordning)*.

Jag övergår härefter till att behandla vissa detaljer i den förordade lagstiftningen och följer därvid paragrafordningen i förenämnda förslag.

1 §.

I promemorian har framhållits, att i viss omfattning kraft genereras huvudsakligen för utnyttjande i producentens hushåll eller egna rörelse. Detta sker medelst vindmotorer och mindre vattenturbiner eller andra anordningar för vattenkraftens tillgodogörande eller medelst mindre kraftverk för ånga eller bensindrift. Den på dylikt sätt framställda kraften blir i regel relativt dyrbar och någon kontroll däröver är ofta icke möjlig. I enlighet med vad i promemorian förordats böra lämpligen de producenter undantagas, som förfoga över en lägre sammanlagd generatoreffekt än 100 kilowatt. Sker emellertid distribution av kraft i mera nämnvärd omfattning bör kraften beskattas även om generatoreffekten understiger 100 kilowatt. Gränsen synes härvid kunna sättas vid 10 abonnenter. Det förekommer icke sällan, att producent av elektrisk kraft inköper kompletterande kraft såsom stödkraft eller reservkraft. Även om i dylika fall egna generatoreffekten understiger 100 kilowatt och antalet anslutna abonnenter understiger 10 bör skatteplikt i princip föreligga i fråga om den sammanlagda kraften, då eljest svårigheter skulle uppkomma vid utskiljandet av den köpta kraft, som levererats till förbrukare eller nyttjats i egen rörelse. Är den egna produktionen synnerligen obetydlig bör kontrollstyrelsen kunna förordna om skattefrihet för den sålunda framställda kraften.

I princip bör, i likhet med vad som i allmänhet gäller i fråga om varubeskattning, skatt icke utgå för gratisleveranser; kraften skall alltså ha levererats mot betalning för att skatteplikt skall föreligga. Härför talar ock det förhållandet, att dylik kraft i allmänhet icke uppmätes. Statskontoret har emellertid ifrågasatt beskattning även i dessa fall och vattenfallsstyrelsen har förordnat, att gratiskraft uppgående till minst 100 kilowatt skall beskattas och att därvid emottagaren av kraften i skattehänseende skall jämföras med producent. Vad vattenfallsstyrelsen sålunda förordnat har jag ansett mig böra med viss jämkning biträda och stadgande härom har införts i 1 §.

I enlighet med förslag av kontrollstyrelsen bör stadgas, att skatt icke skall erläggas för kraft som framställes och förbrukas å fartyg eller annat transportmedel. Härigenom undantages från skatt icke blott kraft som framställes å de större fartygens elektricitetsverk och som förbrukas för belysning med flera ändamål utan även kraft som framställes å transportmedel för dettas framdrivande.

4 §.

Elskatten bör i enlighet med vad utredningsmannen förordat i princip inlevereras till statsverket av den distributör, som levererar kraft till förbrukaren. Undantagsvis förekommer, att privat förbrukare av elkraft levererar en del av den av honom mottagna kraften vidare, exempelvis till granngårdar eller till anställdas bostäder. I fall av dylik icke yrkesmässig distribution bör skatten av praktiska skäl inlevereras av den yrkesmässiga distributören. I anslutning härtill stadgas, att skattskyldigheten inträder, då elkraften levereras till förbrukare eller icke yrkesmässig distributör. Skatten debiteras av den yrkesmässiga distributören i samband med att räkningen å kraftavgifterna utskrivs. Såsom jag förut angivit innebär debiteringen i de fall där styckeskatt skall utgå, att kraftavgifterna beräknas efter ett pris per kilowattimme, som med 1 öre överskjuter det eljest tillämpade. Den emottagna skatten skall av distributören redovisas till statsverket. Då det är förbrukaren av kraften och icke distributören som är skattskyldig, benämnes denne icke skattskyldig distributör utan skatteredovisande distributör. Erlägger skattskyldig förbrukare icke skatten till distributören bör denne vidtaga samma åtgärder för skattens utfående som annars tillämpas för att erhålla likvid för kraftleveranser, i allmänhet avstängning från strömtillförsel. Vidtager icke distributör åtgärder som skäligen bort komma i fråga inträder enligt förevarande författningsstadgande skyldighet för distributören att själv erlägga skatten. Det är givet, att detta stadgande av kontrollmyndigheten bör nyttjas med en viss försiktighet.

5 §.

I paragrafen stadgas möjlighet för Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, kontrollstyrelsen att medgiva befrielse från eller återbäring av skatt. I andra skatteförfattningar är denna rätt förbehållen Kungl. Maj:t. Då här frågor om skattebefrielse eller skattenedsättning torde uppkomma i ett relativt stort antal fall av ensartad typ — exempelvis där fråga är om beskattning av ånggenererad kraft eller kraft till ödebygder — torde Kungl. Maj:t böra äga befogenhet att överlämna åt kontrollstyrelsen att i vissa angivna standardfall och enligt givna riktlinjer medgiva skattebefrielse eller skattenedsättning. Uppkommer fråga om avsteg för *framtiden* från gällande skattebestämmelser i fall, som nu avses, kan i enahanda ordning avvikelse medgivas med tillämpning av 3 § sista stycket.

6 §.

Stadgandet överensstämmer i allt väsentligt med vad utredningsmannen förordat. Det tillägget har dock gjorts, att skatteredovisande distributör i anmälan även skall lämna uppgift om de debiteringsperioder, som tillämpas av honom. I regel ske avläsningarna periodiskt, exempelvis månadsvis, kvartalsvis eller tre eller två gånger om året. Vid månadsavläsning, liksom vid kvartalsavläsning, sker debitering i regel kvartalsvis. I dylika fall sker alltså

debitering för kvartal och kvartalet utgör debiteringsperiod. För att underlätta de skatteredovisande distributörernas arbete är det lämpligt, att skattedeklaration icke generellt avgives för månad eller för kvartal, såsom fallet är i fråga om andra indirekta skatter, utan att anknytning beträffande varje distributör göres till de av honom tillämpade debiteringsperioderna. De individuella debiteringsperioderna skulle alltså bli deklara-tionsperioder. Då det är erforderligt, att kontrollmyndigheten i förväg är under-rättad om dessa perioder, har i förevarande paragraf stadgats skyldighet för distri-butören att anmäla desamma.

10 §.

I fråga om deklARATIONENS innehåll får jag framhålla, att deklARATIONEN lämpligen synes kunna utformas såsom en kontokurant och innefatta — förutom statistiska uppgifter beträffande kraftleveranser och kraftförbrukning under debiteringsperiod eller, för bl. a. producent med skattepliktig egenförbrukning, annan redovisningsperiod jämte därå belöpande skattebelopp — en redovisning av de vid deklara-tionsperiodens utgång influtna skattebeloppen. Närmare bestämmelser angående deklara-tioner och redovisningsperioder torde böra meddelas av Kungl. Maj:t efter förslag av kontrollstyrelsen.

Övergångsbestämmelser.

Förordningen torde på i promemorian anförda skäl böra träda i kraft den 20 juni 1951. Avläsningarna hos kraftabonnenterna ske såsom nyss angivits periodvis, i vissa fall månadsvis — detta gäller framför allt högspänningsabonnenterna — i andra fall åter i allmänhet tre eller två gånger per år. Då avläsningar givetvis icke kunna ske hos alla abonnenter vid eller i nära anslutning till förordningens ikraftträdande, uppkommer fråga om och på vad sätt skattebeläggning skall ske av kraft, som förbrukats under tiden från förordningens ikraftträdande fram till första avläsning därefter. I promemorian har här så vitt angår abonnenter, där månadsavläsning sker, förordats att kraften skall vara skattefri fram till första avläsningen efter förordningens ikraftträdande.

För andra abonnenter har i promemorian föreslagits, att den kraft, som förbrukats under tiden mellan sista avläsningen före och första avläsningen efter förordningens ikraftträdande, skall proportioneras jämnt på hela pe-rioden och att den del, som faller på tiden fr. o. m. den 1 juli 1951 skall bli beskattad. Det förordade systemet torde, ehuru ur rättvisesynpunkt lämpligt, icke kunna praktiskt genomföras utan ett betydande merarbete vid avläsning och debitering. Lämpligen synes såsom huvudregel även för andra abonnenter än sådana hos vilka avläsning sker månadsvis skattefrihet böra medgivas för kraft, som förbrukats under tiden fram till den första avläsningen efter förordningens ikraftträdande. För att förebygga att denna av skatteskäl uppskjutes bör samtidigt stadgas att den skall verkställas senast vid den tidpunkt, då avläsningen enligt hos distributören

tidigare tillämpade principer senast skolat ske, dock icke efter utgången av september 1951. Kontrollstyrelsen bör emellertid kunna medgiva undantag från detta stadgande.

Övriga vid ikraftträdandet uppkommande problem äro huvudsakligen av teknisk natur.

Kontrollkostnaderna.

Såsom kontrollstyrelsen framhållit äro de beräkningar, styrelsen framlagt rörande kostnaderna för kontrollen av elskatten, osäkra. Sålunda torde den personalökning hos kontrollstyrelsen och dess lokalförvaltning, som är erforderlig för ifrågavarande kontroll, icke kunna närmare bestämmas, innan erfarenhet vunnits om beskattningsarbetet. Kontrollstyrelsen har beräknat de löpande kontrollkostnaderna till omkring 250 000 kronor första året och 400 000 kronor per år i fortsättningen. Med den förhållandevis enkla utformning, som beskattningen enligt det av mig förordade förslaget skulle erhålla, torde dessa kostnader emellertid sannolikt kunna reduceras något. Då anslagen till kontrollstyrelsens verksamhet för nästa budgetår redan anvisats av riksdagen, torde ett genomförande av förslaget föranleda, att vissa anslagsposter komma att överskridas. Med hänsyn härtill torde bemyndigande böra utverkas för Kungl. Maj:t att från vederbörliga till kontrollstyrelsens verksamhet anvisade anslag ställa medel till förfogande för de utgifter, som må bliva erforderliga för bestridande av kostnaderna för ifrågavarande kontroll. Jag hemställer i det följande om medgivande i sådant hänseende. Därest kostnad uppstår i samband med beredande av ökat lokalutrymme för kontrollstyrelsen eller dess lokalförvaltning, torde Kungl. Maj:t äga möjlighet att över staten för statens allmänna fastighetsfond anvisa härför erforderliga medel.

Under åberopande av vad i det föregående anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

1) antaga det inom finansdepartementet upprättade förslaget till *förordning om skatt å elektrisk kraft (elskatteförordning)*; samt

2) bemyndiga Kungl. Maj:t att under budgetåret 1951/52 till kontrollstyrelsens förfogande ställa medel för de utgifter, som må bliva erforderliga för bestridande av kostnaderna för kontrollen av elskatten.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Erik Berggren.